

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาการวิเคราะห์คุณภาพครูตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก กรณีศึกษาจังหวัดตราด ผู้วิจัยได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

ตอนที่ 1 ครูมีคุณภาพ และมาตรฐานครู

1. คุณลักษณะของครูมืออาชีพ
2. เกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก: ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานวิชาชีพครู และระดับคุณภาพครู
3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพครู
4. วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษตราด

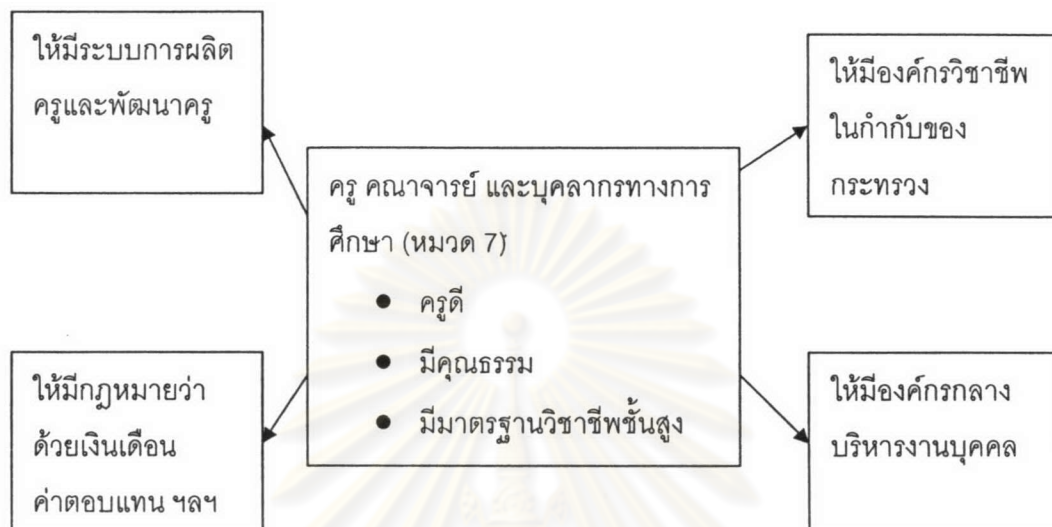
ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 ครูมีคุณภาพ และมาตรฐานครู

1. คุณลักษณะของครูมืออาชีพ

ในการปฏิบัติงานของครู ครูสภาได้กำหนดมาตรฐานด้านการปฏิบัติงานของครูไว้ในมาตรฐานวิชาชีพครูซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพ เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในตัวครูซึ่งแสดงถึงคุณภาพมาตรฐานของผู้ประกอบวิชาชีพครู โดยมีรากฐานความเชื่อที่ว่า เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ครูต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ต้องจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนและสภาพแวดล้อมต้องตรวจสอบแก้ไขปรับปรุง และชื่นชมต่อความสำเร็จของผู้เรียนโดยมีการจัดทำมาตรฐานสำหรับครูเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาพัฒนาสังคมในอนาคต โดยมีหลักเกณฑ์ ให้ครูเน้นการปฏิบัติงาน ปฏิบัติตนที่มุ่งประโยชน์ของสังคมส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญและเน้นการจัดกระบวนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ หากคำตอบด้วยตนเอง เน้นการปฏิบัติจริง จัดสถานการณ์ที่เหมาะสม โดยครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้ความรู้เป็นผู้แนะนำ

สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับครูมืออาชีพ ซึ่งระบุไว้ในหมวด 7 มาตรา 52 53 54 และ 55 สรุปได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2.1 สาระสำคัญในหมวด 7 ใน พ.ร.บ.การศึกษา
ที่มา: สำนักงาน ก.ค. กระทรวงศึกษาธิการ

เจดีย์ว บุรีภักดี และคณะ (2520) ได้ทำการศึกษาวิจัยลักษณะของครูที่ดีมีดังนี้

1. ด้านคุณธรรมและความประพฤติ มี 12 ประการ
2. ด้านบุคลิกลักษณะ มี 11 ประการ
  1. ด้านการเมือง เป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย 9 ประการ
  2. ด้านการสอน มี 8 ประการ
  3. ด้านมนุษยสัมพันธ์ มี 8 ประการ
  4. ด้านการอบรมแนะแนวและปกครอง มี 7 ประการ
  5. ด้านวิชาการ มี 4 ประการ
  6. ด้านสุขภาพกายและจิต มี 4 ประการ

สวัสดี ตีชื่น (2542) กล่าวถึงลักษณะครูที่มีคุณภาพตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติไว้ดังนี้ คำว่าครูหรือฝรั่งเรียกว่า TEACHERS มีความหมายตามตัวอักษรคือ

T มาจากคำว่า teaching หรือ training หมายถึงการเป็นครูต้องสอน อบรม

E มาจากคำว่า easiness หมายถึงการเป็นครูต้องมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย

A มาจากคำว่าability หมายถึงการเป็นครูต้องมีความรู้ความสามารถหลายด้าน
 C มาจากคำว่าcourtesy หมายถึงครูต้องเป็นคนที่สามารถไว้ใจได้
 H มาจากคำว่าhonesty หมายถึงครูควรเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต
 E มาจากคำว่าeffectiveness หมายถึงครูต้องเป็นผู้ที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
 R มาจากคำว่าresponsibility หมายถึงครูต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบดี
 S มาจากคำว่าsmartness หมายถึงครูควรเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดีแต่งกายเหมาะสม
 แก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมมีคุณภาพ

องค์การให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาหรือ OECD: Organization for Economic Co-operation and Development (1999) กล่าวถึงมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพครูและต้องมีการพิจารณาทุกด้านเป็นภาพรวมในทุกมิติของคุณภาพทั้ง 5 ประการดังนี้

1. มีความรู้เรื่องขอบเขตและเนื้อหาของหลักสูตรที่มีอยู่
2. มีทักษะวิธีสอนรวมถึงมีกลยุทธ์ในการสอน
3. มีการไตร่ตรอง สามารถวิจารณ์ตนเองซึ่งเป็นลักษณะของครูดีเด่น
4. มีความเข้าใจคนอื่นและยอมรับความมีศักดิ์ศรีของคนอื่น
5. มีความสามารถในการจัดการมีความรับผิดชอบด้านการบริหารทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2543) ได้เสนอหลักสิบประการของการเป็นครูที่ดีสรุปได้ดังนี้

1. มุ่งมั่นวิชาการ มีการแสวงหาความรู้ เพื่อนำไปถ่ายทอดวิชาในด้านศาสตร์ที่จะสอน ศาสตร์ที่สอน และศาสตร์การพัฒนาคคน
2. รักงานสอน มีศรัทธาต่อวิชาชีพของตน รักการสอน พัฒนาการสอน เปลี่ยนแปลงวิธีสอนให้น่าสนใจ และให้ได้ผล รู้จักวิธีถ่ายทอดที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย ให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนของตนเองให้ รู้จักการเรียน เรียนด้วยความสุขและรับรู้สาระในศาสตร์ที่ครูสอน
3. อาหารศิษย์ ครูต้องมีเมตตา รัก เข้าใจและเอาใจใส่ดูแลศิษย์ ห่วงใย ช่วยแก้ไข ปัญหา รับรู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยเหลือทั้งด้านการเรียนและชีวิตส่วนตัว
4. คิดดี ต้องมีความคิดที่ดี คิดเป็นบวกต่อศิษย์ ต่อการสอน ต่อวิชาชีพ ต่อสถาบัน และต่อเพื่อร่วมงาน

5. มีคุณธรรม ซึ่งคุณธรรมเป็นสิ่งจำเป็นต่อวิชาชีพครู ครูต้องมีคุณธรรมคือ ความยุติธรรม ด้านการสอนการประเมินผล ต้องอดทน ระวังสติได้ดี ไม่ทำร้ายคน เสียสละ อยายที่จะกระทำความผิดยึดหลักศาสนาประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อวัฒนธรรมและประเพณีในสังคม

6. ชี้นำสังคม ครูต้องช่วยแก้ไขสังคม ทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีต่อสังคม ช่วยชุมชน

7. อบรมจิตใจ ต้อง ดักเตือน สั่งสอนศิษย์ให้ประพฤติดี มีศีลธรรม

8. ใฝ่ความก้าวหน้า ครูต้องทำให้ชีวิตตนเองก้าวหน้าต่อไปเพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ศิษย์ สังคมและประเทศชาติ

9. วาจางาม ต้องพูดดีเพื่อสั่งสอนคนให้เป็นคนดี

10. รักความเป็นไทย ครูต้องส่งเสริมพัฒนาเอกลักษณ์ไทย ทั้งเรื่องการประพฤติปฏิบัติในด้านวัฒนธรรมอันดีงามของไทย สืบสาน ส่งเสริม และธำรงไว้เพื่อให้ศิษย์เกิดความรักและความภูมิใจ ในความเป็นไทย

ผลการสรุปลักษณะครูไทยในอนาคตจากการสัมมนาเรื่องลักษณะครูไทยในอนาคตของ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539) สรุปได้ดังนี้

1. มีความรักในอาชีพครู มีบุคลิกลักษณะรูปร่างท่าทางดี การแต่งกายดี มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความรู้ดี สามารถถ่ายทอดให้แก่นักเรียนได้ มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีอุปนิสัยเหมาะที่จะเป็นครูและมีความประพฤติดี

2. มีลักษณะความเป็นผู้นำสามารถนำคนในกลุ่มให้ทำตามแนวคิดของตนเองได้

3. มีลักษณะของคนที่พัฒนาแล้ว เช่น รู้จักคิดอย่างมีจุดหมายปลายทาง มีการวางแผนในการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยินดีปรับปรุงแก้ไขตนเองตามคำแนะนำที่มีเหตุผลของผู้อื่น

4. มีความเชื่อมั่นในตนเองปฏิบัติหน้าที่ของตนเองตามความสามารถ

5. มีความสม่ำเสมอในการทำงาน ไม่ทำงานตามอารมณ์หรือลางานบ่อยๆ

6. พึ่งตนเอง คิดหาทางแก้ปัญหาด้วยตนเองก่อน จึงขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2543) สรุปถึงบทบาทของครูดังนี้ (1) พิจารณาจากกระบวนการจัดการ คือ เป็นผู้จัดการการเรียนรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นตัวกลาง การมีมนุษยสัมพันธ์ (2) พิจารณาจากกระบวนการสอน ต้องสอนโดยยึดผู้เรียนเป็น

ศูนย์กลาง เริ่มจากการเตรียมการสอน การสอบ และการประเมินผล (3) พิจารณาจากหลักกรรม ครูต้องประกอบด้วยคุณสมบัติและประพฤติดตามหลักกรรม คือ เป็นกัลยาณมิตร ตั้งใจประสิทธิ์ความรู้ ดำเนินลีลาครูทั้งสี่ มีหลักตรวจสอบสาม ทำหน้าที่ครูต่อศิษย์

คำหามาน คนโค (2544) ได้วิเคราะห์คุณภาพครูสรุปมาตรฐานครูแยกออกเป็นองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน คือ (1) มีความรู้และ ทักษะพื้นฐานของการเป็นครู (2) มีศีลหรือข้อห้ามปฏิบัติของครู (3) มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานของครู และ (4) มีทักษะการปฏิบัติตนของครู

พลสันท์ โพธิ์ศรีทอง (2542: 43 -46) ได้เข้าร่วมประชุมระดับนานาชาติว่าด้วยเรื่อง การฝึกหัดครู ที่เกาะฮ่องกง รวบรวมผลการเข้าร่วมประชุมที่กล่าวถึงคุณลักษณะของครูและนักเรียนครูในสหรัฐอเมริกาในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะสำคัญดังนี้ คือ

1. ครูเป็นผู้ฝึกยุทธศาสตร์ คือต้องมี กลยุทธ์ (Strategy) มากกว่าความรู้ (knowledge)
2. ครูจะให้คุณค่าของความรู้และความมานะที่จะได้ความรู้มากขึ้น เพื่อให้ครูได้รู้กว้าง มีวิสัยทัศน์ที่กว้าง มองสิ่งต่างๆเป็นองค์รวม ใช้กระบวนการการศึกษาวิจัย วิเคราะห์ แก้ปัญหาในกระบวนการเรียนการสอน
3. ครูจะมีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมากขึ้น เพราะงานของครูต้องเกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตตลอดเวลา
4. ครูจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการและยุทธศาสตร์ใหม่ๆมาใช้ เพราะนักเรียนในยุคใหม่จะมีลักษณะซับซ้อนและกระตุ้นได้ยากกว่าเดิม ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนจะเปลี่ยนไป
5. ครูจะต้องเป็นนักแก้ปัญหาโลกแท้จริงเพราะครูต้องสอนนักเรียนโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสปัญหาและแก้ปัญหาด้วยตัวเอง
6. ครูจะต้องเป็นผู้เรียนรู้ตลอดเวลา ครูจะต้องเป็นผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า รวมทั้งฝึกอบรม ศึกษาคุณและพัฒนาตนเองตลอดชีวิตการทำงานเพื่อให้สามารถส่งเสริมผู้เรียนที่มีความต้องการหลากหลาย
7. ครูต้องมีประสบการณ์ในการโค้ช เพื่อที่สามารถฝึกสอนให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
8. ครูต้องมีทักษะในการสื่อสารสูงขึ้นกว่าเดิม แต่เดิมครูจะใช้เพียงทักษะการอ่าน การเขียน การคิดเลข แต่ครูในศตวรรษใหม่จะต้องเพิ่มทักษะ การฟัง การพูด การคิด ในรูปแบบ

ต่างๆและมีทักษะในการจัดการให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้การสื่อสารเกิดประสิทธิภาพและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น

9. ครูต้องมีทักษะในการให้ความบันเทิงสนุกสนานเพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นสุขมากกว่าเดิม เพราะการการสอนยุคใหม่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติจริงด้วยการสร้างความรู้ด้วยตนเองจำเป็นต้องจัดบรรยากาศให้สนุกสนานเพื่อไม่ให้เกิดความเครียด เกิดความทุกข์

10. ครูต้องแสวงหาแนวทางใหม่ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนเพราะบทบาทของผู้เรียนเปลี่ยนจากผู้รับความรู้เป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ครูต้องเปลี่ยน บทบาทจากผู้ให้ความรู้เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้

11. ครูต้องแสวงหาแนวทางใหม่ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนเพราะบทบาทของผู้เรียนเปลี่ยนจากผู้รับความรู้เป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้ความรู้เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้

12. ครูต้องมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยงอดีต ปัจจุบันและอนาคต และตัดสินใจดำเนินการบนพื้นฐานของความเชื่อมโยงนั้นโดยครูต้องฝึกให้เกิดความชำนาญมากขึ้น เพื่อให้ครูปฏิบัติหน้าที่ครูในการกระตุ้น สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

Richardson (1996) ได้กล่าวถึงในรายงานคณะกรรมการครูอเมริกา (National commission on teaching and Americas Future) ว่ามาตรฐานของนักเรียนและครูในการปฏิรูปการศึกษาของอเมริกา ขึ้นอยู่กับสิ่งเหล่านี้ คือ (1) ครูต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม (2) การเตรียมการที่มีคุณภาพ (3) การค้นหาความจริง (4) การพัฒนาอาชีพที่ใหม่และถูกต้อง และ (5) การรายงานการทำงาน

Wolf และ Mary (1998) กล่าวถึงการพัฒนาครูว่าแนวทางที่จะประเมินว่าครูมีการพัฒนาตนเอง ดูได้จากแฟ้มสะสมงาน โดยที่แฟ้มสะสมงานครู เป็นการรวบรวมที่เกี่ยวกับความเป็นจริงของครู และเป็น ข้อมูลพื้นฐานที่บอกเรื่องราวที่เกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง

สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัยได้ศึกษาวิจัยและสังเคราะห์
คุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ในยุคสังคมสารสนเทศ สรุปได้ดังนี้ (สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา,
2537)

1. มีปัญญา
2. มีความรอบรู้ในวิชาชีพ
3. มีคุณธรรมและบุคลิกภาพที่ดี
4. มีอุดมการณ์ในวิชาชีพ
5. มีความเป็นประชาธิปไตย

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2543) ได้นำเสนอวิสัยทัศน์ของครูมืออาชีพว่าเป็นครูที่มี
คุณภาพ เป็นผู้ที่รักและพร้อมจะเรียนรู้ ส่งเสริม ชี้แนะให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ และเป็นผู้ที่
รักในการเรียนรู้ มี ใบประกอบวิชาชีพ เป็นครูที่มุ่งมั่นในการพัฒนา ประเมินและปรับปรุงตนเอง
อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งปฏิบัติตามจรรยาบรรณ วิชาชีพครูอย่างเคร่งครัดเป็นแบบอย่างที่ดีแก่
ผู้เรียนและผู้อื่นและมีการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

คณะอนุกรรมการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ
(2543) ได้กล่าวถึงครูมืออาชีพโดยสรุปดังนี้

1. ตั้งความหวังในตัวผู้เรียนสูง
2. มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี และมีทักษะในการสอนที่ยึดผู้เรียน
เป็นสำคัญและทำให้ผู้เรียนทุกคนพัฒนาได้
3. มีทักษะการสอนที่ทำให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น
4. มีคุณธรรม ประพฤติตามจรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพครู
5. ใช้เทคโนโลยีประกอบการสอนอย่างได้ผล
6. ใช้ภาษาไทยได้ดี มีความรู้ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศอื่น

หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษาสำนักคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) สรุปถึงครูมืออาชีพว่าครูที่สามารถปรับปรุงกิจกรรมการเรียน
การสอนของตนเองให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ตรงความต้องการพัฒนาของผู้เรียน สอดคล้องกับหลักสูตร
และมีเทคนิคที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นได้

2. ศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสม

3. เขียนแผนการสอนที่ถูกต้องมีการพัฒนาแผนการสอนที่เหมาะสมต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

4. จัดหาผลิตสื่อการเรียนการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ง่ายขึ้นและน่าสนใจ

5. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างถูกต้องเหมาะสม

6. สร้างบรรยากาศการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กเรียนรู้อย่างมีความสุข กระตุ้นการเรียนรู้ และเห็นคุณค่าของตนเอง

7. วัดและประเมินผลตามสภาพจริง

8. เลือกใช้เทคนิคการวัดผลที่ถูกต้องเหมาะสมกับความสามารถที่ต้องการวัด

9. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนการสอน

10. บันทึกสะสมการประเมินงานของนักเรียนตามแผนการสอนไว้ทุกครั้งเพื่อใช้เป็นแนวการศึกษาการพัฒนาของเด็ก และเพื่อประเมินผลปลายภาค

11. นำผลการประเมินไปปรับปรุงการเรียนการสอน

12. มีการสอนซ่อมเสริมได้อย่างเหมาะสม

13. นำเสนอผลการพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

สุวิทย์ และอรทัย มูลคำ (2543) ได้กล่าวถึงครูมืออาชีพว่า เป็นครูที่ได้เปลี่ยนแนวคิด วิธีการและสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้

1. สร้างบทบาทจากครูที่สอนความรู้ให้นักเรียนมาเป็นการสอนวิธีหาความรู้

2. จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ

4. จัดทำบัญชีแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

5. ประเมินผลผู้เรียนด้วยเทคนิคและวิธีการที่หลากหลายตามความเหมาะสมกับกิจกรรม รูปแบบ และระดับของการศึกษา

Gil'Meeva (1999 อ้างถึงใน กมลมาลย์ ชาวเนื้อดี, 2545) กล่าวถึงครูมืออาชีพว่าเป็นครูที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาจิตใจของตนเอง มีลักษณะความเป็นครู เป็นครูผู้เชี่ยวชาญ เป็นครูนักนวัตกรรม และเป็นครูนักวิจัยมาก่อน เป็นนักจิตวิทยาในการตอบคำถามของนักเรียน การรู้ที่จะสอนสิ่งที่มีประสิทธิผลสำหรับนักเรียน เป็นผู้สร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคลังความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ มีคุณสมบัติเฉพาะส่วนบุคคล

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2545) ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ครู ดังนี้

1. ปรับเปลี่ยนทัศนคติ
2. สามารถสอนอย่างมีความสุข
3. วางแผนการจัดการเรียนรู้โดยยึดมาตรฐาน
4. รู้จักเด็กเป็นรายบุคคล
5. ประเมินก่อนเรียน
6. ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย
7. ใช้สื่อการเรียนที่หลากหลายและเหมาะสมกับเด็ก
8. จัดกลุ่มผู้เรียน

นอกจากนี้ยังกำหนดตัวบ่งชี้การสอนของครูไว้ดังนี้

1. เตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
2. จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลุกเร้าหัวใจและเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
3. เอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและแสดงความเมตตาต่อผู้เรียนอย่างทั่วถึง
4. จัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง
6. ส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดีและปรับปรุงส่วนด้อยของผู้เรียน

7. ใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกความคิด การแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้
8. ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง
9. ฝึกฝนกิจกรรมรายทศและวินัยตามวิถีวัฒนธรรมได้
10. สังเกตและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

Marzano (2003 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ หลาบมาลา, 2546: 2-5) กล่าวถึงบทบาทของครูดังนี้

1. ร่วมมือกันทำงานเป็นทีม เรียนรู้จากกันและกัน ร่วมมือกันสร้างองค์ความรู้ วิธีสอน และสื่อใหม่ ๆ มาใช้ในโรงเรียน
2. ให้อุทธรณ์วิธีการสอนที่หลากหลาย ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ครูสอนทั้งวิชาการ ทักษะและค่านิยมที่พึงประสงค์
3. จัดการห้องเรียนได้ดีมีบรรยากาศที่เอื้อการเรียนรู้ นักเรียนได้รู้จักครู เพื่อน เอกสารสื่อต่างๆ สามารถเรียนรู้และมีโอกาสนำความรู้ไปปฏิบัติได้ด้วยตนเองขณะเดียวกันครูก็มีโอกาส ได้รับรู้ข้อมูลต่างๆจากนักเรียนด้วย
4. ทำการสอนเป็นขั้นตอน เรียงลำดับความยากง่ายและก่อนหลังของเนื้อหา ใช้ทักษะการสอนที่มุ่งสอนสู่การปฏิบัติ การค้นคว้า การสร้างองค์ความรู้ และการนำความรู้ไปเผยแพร่

วชิณีย์ เซาว์ดำรงค์ (2542) ได้ศึกษาวิจัยลักษณะความเป็นครูของนิสิตนักศึกษา ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยต่างๆ กำหนดคุณลักษณะของนิสิตนักศึกษาครูเพื่อศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ด้านวิชาการ ประกอบด้วยความรู้ในวิชาชีพครูและความรู้ทางวิชาการอื่นๆ
2. ด้านเทคนิควิธี ประกอบด้วยเทคนิควิธีทางคอมพิวเตอร์ ทางการใช้เครื่องมือต่างๆประเมินนักเรียน และเทคนิควิธีจัดกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ
3. ด้านคุณลักษณะ ประกอบด้วย ด้านบุคลิกภาพ คือการสื่อสาร ลักษณะท่าทางและมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรม คือ มีวินัย ซื่อสัตย์ ยุติธรรม เมตตา กรุณา ด้านความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู

นัยนา ทองศรีเกตุ (2545) กล่าวถึงลักษณะของครูดีมีคุณภาพ โดยแปลจากหนังสือเรื่องครูดีมีคุณภาพ ว่า ครูที่มีคุณภาพต้องมีลักษณะดังนี้ (1) เป็นผู้ชี้แนะความรู้ (2) เป็นผู้เชี่ยวชาญ (3) สอนทักษะที่มีประโยชน์ รวมถึงทักษะอื่นที่ไม่ใช่ทักษะทางวิชาการ (4) สอนทฤษฎีทางเลือกต่างๆให้นักเรียน (5) มอบหมายงานที่มีประโยชน์ (6) ให้นักเรียนรู้จักครูและรักครู และ (7) มีการประเมินผลระหว่างสอนอยู่เสมอ

จากรายงานการประชุมสัมมนาเพื่อพิจารณา รายงานการวิจัยเรื่องนโยบายการผลิตและการพัฒนาครู ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) สรุปได้ว่า การผลิตครูต้องเน้นการสร้างครูมืออาชีพ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการคือ ทักษะหาความรู้ การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีคุณธรรมจริยธรรม

Kennedy (1999) ทำการวิจัยถึงโมเดลการพัฒนาครูในด้านวิชาการว่า สิ่งที่จะบ่งบอกถึงคุณภาพของครู คือ โมเดลทางวิชาการที่ปรากฏ คือ ทฤษฎีรากฐานทางจิตวิทยา โดยที่ครูต้องมีความสำนึกที่ จะอธิบาย เข้าใจทฤษฎีความสัมพันธ์ และ อธิบายความคลุมเครือได้ชัดเจน

Sheri (2001) ได้ทำการวิจัยถึงวัฏจักรของครูผู้เชี่ยวชาญ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาตนเอง โดยศึกษาจากครูใน 3 โรงเรียนที่เป็นโรงเรียนขั้นพื้นฐานในเมืองนิวยอร์กแนะนำว่า วงจรที่เกิดขึ้นนี้ เป็นสิ่งที่ให้กำลังใจ ทำให้เกิดความร่วมมือในการมีส่วนร่วม โดยเริ่มต้นจาก การวางแผน (Plan) การเริ่มต้น (beginning) การทำงาน (working) และกลยุทธ์ที่สิ้นสุด (closing stages)

Gough (2002) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับครูที่มีคุณภาพโดยการสำรวจ ใช้แนวคำถามเกี่ยวกับ คุณภาพของการสอน ผลการสำรวจพบว่าครูที่สอนมีคุณลักษณะดังนี้

1. ต้องมีความชำนาญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนที่น่าสนใจให้เด็ก
2. มีความกระตือรือร้นในการทำงาน
3. สอนเด็กให้เกิดผลสัมฤทธิ์
4. เข้าใจวิชาที่สอนอย่างละเอียดถี่ถ้วน
5. มีความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง
6. มีประสบการณ์การสอนในห้องเรียนมานาน
7. ยกระดับการศึกษาของโรงเรียน

ทางด้านการยกระดับคุณภาพครู โดยการสำรวจพบว่าผู้ตอบต้องการให้มีการสนับสนุนครูดังต่อไปนี้

1. มีการทดสอบความรู้ ความเชี่ยวชาญของครู
2. ให้มีการอบรม
3. เพิ่มเงินเดือนให้ครู

4. ผู้บริหารและครูมีส่วนร่วมในการทดสอบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

Susan (2002) ได้ทำการวิจัยถึงวิธีการและงานวิจัยของครูที่มีคุณภาพว่า ผู้ที่เริ่มต้นเป็นครูควรจะมีเกณฑ์ดังนี้

1. มีการศึกษาวิจัยขั้นพื้นฐาน
2. มีเขียนอ้างอิงอย่างมีคุณภาพ
3. มีการประยุกต์ทฤษฎีต่างๆมาใช้ในโรงเรียนตามโปรแกรมการสอนที่กำหนด
4. แหล่งข้อมูลเป็นแหล่งที่อ้างอิงเชื่อถือได้
5. ประยุกต์สิ่งต่างๆทั้งหลายแหล่งเข้าด้วยกัน
6. มีการชี้แนะที่มีเหตุผล เป็นไปได้ และมีการปรับปรุงงานที่เกิดขึ้น

เมื่อสรุปถึงคุณภาพของครูที่ศึกษาจากคุณลักษณะความเป็นครูที่ดี และจากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของครู ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การที่ครูจะมีคุณภาพเพื่อเป็นครูมืออาชีพนั้น การพัฒนาตนเองของครูก็เป็นสิ่งจำเป็นและต้องมีการพัฒนาในทุกๆด้าน ผลการพัฒนาต้องอยู่ในเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐาน จะนำไปสู่การเป็นครูมืออาชีพที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก: ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานวิชาชีพครู และ ระดับคุณภาพครู

2.1 เกณฑ์มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก: ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการที่มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการในสาขาที่รับผิดชอบทางการศึกษาต่างๆ จึงได้มีการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาไทย วิสัยทัศน์ ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ลักษณะของสังคมไทย คนไทยที่พึงประสงค์ แผนพัฒนาสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 แผนการศึกษาชาติ 2535 รวมถึงหลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ของแต่ละระดับการศึกษา เพื่อจัดทำร่างมาตรฐานการศึกษา ปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ นำไปทำโพล (Poll) กับประชาชนทั่วประเทศจำนวน 21,437 คน และ ร้อยละ 90 เห็นด้วยกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่จัดทำขึ้น มาตรฐานที่จัดทำขึ้นนี้ใช้เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

ทั้งนี้เพื่อให้มีการปฏิบัติตามหมวด 4 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546)

มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกสำหรับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดขึ้นมีทั้งหมดจำนวน 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ เน้นการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถตามศักยภาพ และมีความสุข ประกอบด้วยมาตรฐานต่างๆดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนเห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิปัญญาไทย ศิลปะ และวัฒนธรรมที่งดงามของไทย

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนรู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ มีบุคลิกภาพที่ดี

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 11 ผู้เรียนปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

2. มาตรฐานด้านกระบวนการ มี 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ เน้นในด้านกระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยมาตรฐานต่างๆดังนี้

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กรโครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร/ครู ตามความจำเป็นและเหมาะสม อย่างสม่ำเสมอ

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษาจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. มาตรฐานด้านปัจจัย มี 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ เป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือความพร้อมของผู้บริหาร (2 มาตรฐาน) ครู (4 มาตรฐาน) หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน (3 มาตรฐาน) ประกอบด้วยมาตรฐานต่างๆดังนี้

มาตรฐานที่ 19 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ

มาตรฐานที่ 21 ครูมีวิญญานความเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 23 ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นมีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 26 สถานศึกษามีอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 27 ชุมชน / ผู้ปกครองมีศักยภาพในการสนับสนุนการจัดและการพัฒนาการศึกษา

จากเกณฑ์มาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกนี้เมื่อเน้นด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครูพบว่า มีจำนวน 4 มาตรฐาน 13 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

มาตรฐานที่ 21 ครูมีวิถึญญาณความเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม

ตัวบ่งชี้

1. ครูมีความเอื้ออาทร เข้าใจและเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียมกัน

2. ครูมีมนุษยสัมพันธ์ ควบคุมอารมณ์ได้ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3. ครูมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา อุทิศตนให้กับการพัฒนาผู้เรียน

4. ครูวางตนเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติ บุคลิกภาพ

5. ครูมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตร และเป้าหมายการจัดการศึกษา

2. ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและกระบวน การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอน และการนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาคุณภาพ

มาตรฐานที่ 23 ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้

1. ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และข่าวสารจากแหล่งต่างๆเพื่อนำมาพัฒนา การเรียนการสอน

2. ครูมีความสามารถในการศึกษา วิจัย เพื่อพัฒนากระบวนกรเรียนการสอน ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้

มาตรฐานที่ 24 ครูมีวุฒิ / ความรู้ ความสามารถที่ตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมี
ครูเพียงพอ

ตัวบ่งชี้

1. ครูมีความถนัด / ความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติ
2. มีจำนวนครูตามเกณฑ์

มาตรฐานการศึกษาทั้ง 3 ด้าน คือด้าน ผู้เรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย
นั้นไม่แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด แต่มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับครูโดยตรง คือมาตรฐานด้าน
ปัจจัย รวม 4 มาตรฐานคือมาตรฐานที่ 21 22 23 และ 24

2.2 เกณฑ์มาตรฐานมาตรฐานวิชาชีพครู

สาระสำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องมาตรฐานวิชาชีพครูที่กำหนดไว้ในมาตรา 53
ของ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยกำหนดให้องค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษามี
หน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพและให้มีการกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณ
ของวิชาชีพดังนั้นมาตรฐานวิชาชีพครูจึงเป็นเสมือนหัวใจของการประกอบวิชาชีพครูเป็นมาตรฐาน
ที่ผู้ประกอบวิชาชีพครูทุกคนจะต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับตัวเองให้ได้

มาตรฐานวิชาชีพครู ก็คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ และคุณภาพที่พึง
ประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการประกอบวิชาชีพครู ซึ่งครูใช้เป็นเกณฑ์การปฏิบัติงานมาตรฐาน
วิชาชีพครูจะเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานของครูเพื่อนำไปสู่การพัฒนาครู การพัฒนาการ
เรียนการสอน การพัฒนาเด็ก และการพัฒนาสังคมประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าและมี
ความสุข นอกจากนี้ยังเป็นเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียน ผู้ปกครองและสังคมเชื่อมั่นต่อการประกอบ
อาชีพของครูว่าผู้เรียนจะได้รับบริการด้านการเรียนการสอนอย่างมีมาตรฐานและคุณภาพ (ข่าวครู
สภา, ตุลาคม-พฤศจิกายน 2545: 4-5)

2.2.1 เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของคุรุสภา พ.ศ. 2537

มาตรฐานวิชาชีพครู ที่กำหนดไว้ในมาตรา 53 ของ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ.2542 สาระสำคัญกล่าวถึงองค์กรวิชาชีพครู ในฐานะองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภา
วิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง ทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาต
ประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลและการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพรวมทั้งการ
พัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา โดยได้กำหนดมาตรฐาน

วิชาชีพครู ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ (ข่าวครูสภา, ตุลาคม-พฤศจิกายน 2545)

1.มาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพเป็นคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถและทักษะ เกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพ ซึ่งต้องได้รับการศึกษาจากสถาบันผลิตครูอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความรู้สำคัญ 3 ด้าน คือ

1.1 ความรู้พื้นฐานที่จะประกอบให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และเข้าใจวัฒนธรรมประเพณีไทย ตลอดจนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก

1.2 ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพ เป็นความรู้ความสามารถและทักษะที่ใช้ในการประกอบอาชีพครู ได้แก่วิชา การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การจัดหลักสูตร การผลิตและใช้สื่อทางการศึกษา

1.3 ความรู้เนื้อหาวิชา เป็นความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา เป็นต้น

2. มาตรฐานด้านการปฏิบัติงาน เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ประกอบวิชาชีพ เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในตัวครู ซึ่งแสดงถึงคุณภาพ มาตรฐานของผู้ประกอบวิชาชีพครู โดยมาจากรากฐานความเชื่อที่ว่า เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ครูต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูต้องจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน และสภาพแวดล้อม ครูต้องตรวจสอบแก้ไขปรับปรุง ชื่นชมต่อความสำเร็จของผู้เรียน โดยมีการจัดทำมาตรฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พัฒนาสังคมในอนาคต โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

2.1 ต้องพัฒนาตนเอง พัฒนางานอยู่เสมอ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติตนตาม จรรยาบรรณวิชาชีพครู เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของนักเรียน เพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่น เน้นการปฏิบัติงาน ปฏิบัติตนที่มุ่งประโยชน์ของสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ

2.2 การเรียนรู้ที่พึงปรารถนาของผู้เรียน จัดกระบวนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ หากำตอบด้วยตนเอง เน้นการปฏิบัติจริง จัดสถานการณ์ที่เหมาะสม ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้ความรู้เป็นผู้แนะนำ

2.3 เส้นทางการพัฒนาวิชาชีพครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู 2537 เป็น 11 มาตรฐานดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ

- มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับผู้เรียน
- มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ
- มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง
- มาตรฐานที่ 5 พัฒนาสื่อการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
- มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน
- มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ
- มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน
- มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์
- มาตรฐานที่ 10 ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน
- มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

ในการประเมินคุณภาพครูตามมาตรฐานนี้ ใช้เกณฑ์ 3 ระดับ คือ คุณภาพ ระดับ
 1 การปฏิบัติทั่วไป ระดับ 2 การปฏิบัติจนเป็นที่ยอมรับ และ ระดับ 3 การปฏิบัติจนเป็นที่ยอมรับ
 และเป็นปกตินิสัย

3. มาตรฐานด้านการปฏิบัติตน เป็นคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมโดย
 กำหนดในรูปแบบจรรยาบรรณวิชาชีพ ที่ประกาศใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 มี 9 ประการ คือ
- ข้อที่ 1 ครูต้องรักศิษย์ และเมตตาศิษย์โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือส่งเสริมให้
 กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า
  - ข้อที่ 2 ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะนิสัยที่ถูกต้องดีงาม
 ให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วย ความบริสุทธิ์ใจ
  - ข้อที่ 3 ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งกาย วาจา และ
 จิตใจ
  - ข้อที่ 4 ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ
 อารมณ์และสังคมของศิษย์
  - ข้อที่ 5 ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติ
 หน้าที่ และไม่ใช้ให้ศิษย์กระทำการใดๆอันเป็นการหาผลประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ
  - ข้อที่ 6 ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และ วิสัยทัศน์ ให้ทันต่อ
 การพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอยู่เสมอ
  - ข้อที่ 7 ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู
  - ข้อที่ 8 ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์

ข้อที่ 9 ครูพึงประพฤติ ปฏิบัติเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

มาตรฐานทั้งวิชาชีพครูทั้ง 3 ด้านนี้มีความสำคัญต่อการประกอบวิชาชีพเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นหลักเกณฑ์ในการดูแลรักษา และพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครูทุกคน หากผู้ใดมีคุณลักษณะตามมาตรฐานก็จะได้รับใบประกอบวิชาชีพ หากผู้ใดขาดคุณลักษณะตามมาตรฐานก็จะพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต

2.3 มาตรฐานคุณภาพครู โดย สุวิมล ว่องวานิช (2544)

จากการศึกษางานวิจัยการพัฒนามาตรฐานคุณภาพครูและผู้บริหารสถานศึกษา และการวางระบบประเมินภายใน (สุวิมล ว่องวานิช, 2544) พบว่ามีมาตรฐานด้านมาตรฐานคุณภาพครู จำนวน 9 มาตรฐาน 48 ตัวบ่งชี้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มาตรฐานที่ 1 สุขภาพกายและสุขภาพจิต

มาตรฐานที่ 2 จิตใจมุ่งมั่นและศรัทธาต่อการประกอบอาชีพครู

มาตรฐานที่ 3 ความรู้ในเนื้อหา ความรู้ในวิชาครู และความรู้ด้านอื่นๆที่จำเป็น

มาตรฐานที่ 4 ทักษะที่จำเป็นสำหรับคนยุคสารสนเทศ

มาตรฐานที่ 5 การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณครูและวางตนเป็นแบบอย่างที่ดี

มาตรฐานที่ 6 สมรรถภาพด้านการสอน

มาตรฐานที่ 7 สมรรถภาพด้านการจัดการบริหารจัดการ

มาตรฐานที่ 8 วิสัยทัศน์ภาวะผู้นำ

มาตรฐานที่ 9 พัฒนาการตนเอง สถานศึกษา วิชาชีพ ชุมชน/ สังคม

จะพบว่า มาตรฐานทั้ง 9 มาตรฐานนี้ จะมีความสอดคล้องกับมาตรฐาน ของครู สภาพ และ มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก แต่จะมีความเป็นปัจจุบันและ มีความเป็นไป ได้ในทางปฏิบัติมากขึ้น นอกจากนี้เกณฑ์ที่ใช้กำหนดระดับคุณภาพ จะประกอบด้วยเกณฑ์ทั้งเชิง ปริมาณและเชิงคุณภาพ เกณฑ์เชิงปริมาณ กำหนดเกณฑ์ 4 ระดับ คือ ระดับ 4 ดีมาก ระดับ 3 ดี ระดับ 2 ปานกลาง หรือขั้นต่ำพอยอมรับได้ และระดับ 1 ต้องปรับปรุง

2.4 มาตรฐานครูต้นแบบปี 2544 และมาตรฐานครูแห่งชาติ 2544

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยกองทุนรางวัลเกียรติยศแห่ง วิชาชีพครู (2544) ได้ดำเนินการโครงการครูต้นแบบ เพื่อสรรหาครูที่มีความรู้ความสามารถด้าน

การสอน มีรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นแบบอย่างและสามารถนำพาการปฏิรูปการเรียนรู้ให้เกิดในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเริ่มมาแต่ปีงบประมาณ 2541 ถึงปีงบประมาณ 2543 มีครูต้นแบบรวม 326 คนนอกจากนี้โครงการครูแห่งชาติ ซึ่งเป็นโครงการที่รองรับกองทุนยกย่องส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่จะเกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมาตรา 55 วรรค 2 โดยยกย่องครูมีผลการปฏิบัติงานดีเด่น และมีแนวคิดเชิงนวัตกรรมในการปฏิรูปการเรียนรู้ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยต้องดำเนินงานโครงการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอน พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ หรือพัฒนาวิชาชีพครู ผู้ครูเครือข่ายโดยเริ่มแต่ปีงบประมาณ 2541 ถึงปีงบประมาณ 2543 มีครูแห่งชาติรวม 22 คน ทั้งครูต้นแบบ และครูแห่งชาติมีเกณฑ์พิจารณาการคัดเลือกดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนของครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ครูต้องจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ระบุในหมวด 4 ทั้งนี้ครูต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความสามารถทางวิชาการด้วย โดยเน้นความสำคัญทั้งกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ความรู้ คุณธรรม และ บุรณการ เรื่องต่างๆให้เหมาะสมกับระดับการศึกษา

2. การครองตนของครู หมายถึง การเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านส่วนตัว และครอบครัว มีคุณธรรม จริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จรรยาบรรณวิชาชีพ ศิลปวัฒนธรรมของชาติ มีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณของความเป็นครู เป็นที่ยอมรับของครู ผู้เรียน และชุมชน

3. การประสานงานกับชุมชน หมายถึง การเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับและศรัทธาจากชุมชนในความสามารถ บุคลิกภาพและคุณงามความดี เป็นผู้นำชุมชนทางวิชาการ เป็นสมาชิกและสนับสนุนองค์การวิชาชีพครู รู้จักองค์ประกอบของชุมชนอันเป็นที่ตั้งของโรงเรียนเป็นอย่างดี สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมืออันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน ในการร่วมกันจัดและพัฒนาการศึกษาสามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน นำโรงเรียนช่วยเหลือชุมชนและร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

จะพบว่า ในมาตรฐานที่ใช้ประเมินครูต้นแบบ ครูแห่งชาติ ที่กำหนดขึ้นจะอิงจากมาตรฐานของคุรุสภา และมีความสอดคล้องกับมาตรฐานของ สุวิมล ว่องวานิช (2544) และมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก และผลจากการประเมินจะได้รับรางวัลครูต้นแบบ ครูแห่งชาติ ในอนาคตจะส่งผลในเรื่องของเงินประจำตำแหน่งและ การเปลี่ยนแท่งเงินเดือน

2.5 เกณฑ์การกำหนดคุณลักษณะของครูแกนนำเพื่อพัฒนาเป็นครูต้นแบบ

ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ (สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา, 2543)

1. ด้านคุณสมบัติส่วนบุคคล

- 1.1 มีคุณธรรม ประพฤติและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
- 1.2 รักและเมตตาศิษย์
- 1.3 รักและศรัทธาในวิชาชีพครู
- 1.4 มีบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถดำรงชีวิตและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
- 1.5 อบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะ ค่านิยม และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์
- 1.6 มีความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและคิดอย่างสร้างสรรค์
- 1.7 มีความสามารถในการให้คำปรึกษา ในด้านการเรียนและชีวิต
- 1.8 ศึกษาค้นคว้าและแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อใช้ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและทันต่อเหตุการณ์

2. ด้านศักยภาพในการจัดการเรียนรู้

- 2.1 มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรทั้งเนื้อหาสาระธรรมชาติของวิชาที่สอนและธรรมชาติของผู้เรียน
- 2.2 มีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดผลถาวรแก่ศิษย์
- 2.3 พัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด
- 2.4 มีความสามารถในการเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- 2.5 มีความสามารถในการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง
- 2.6 มีความสามารถในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

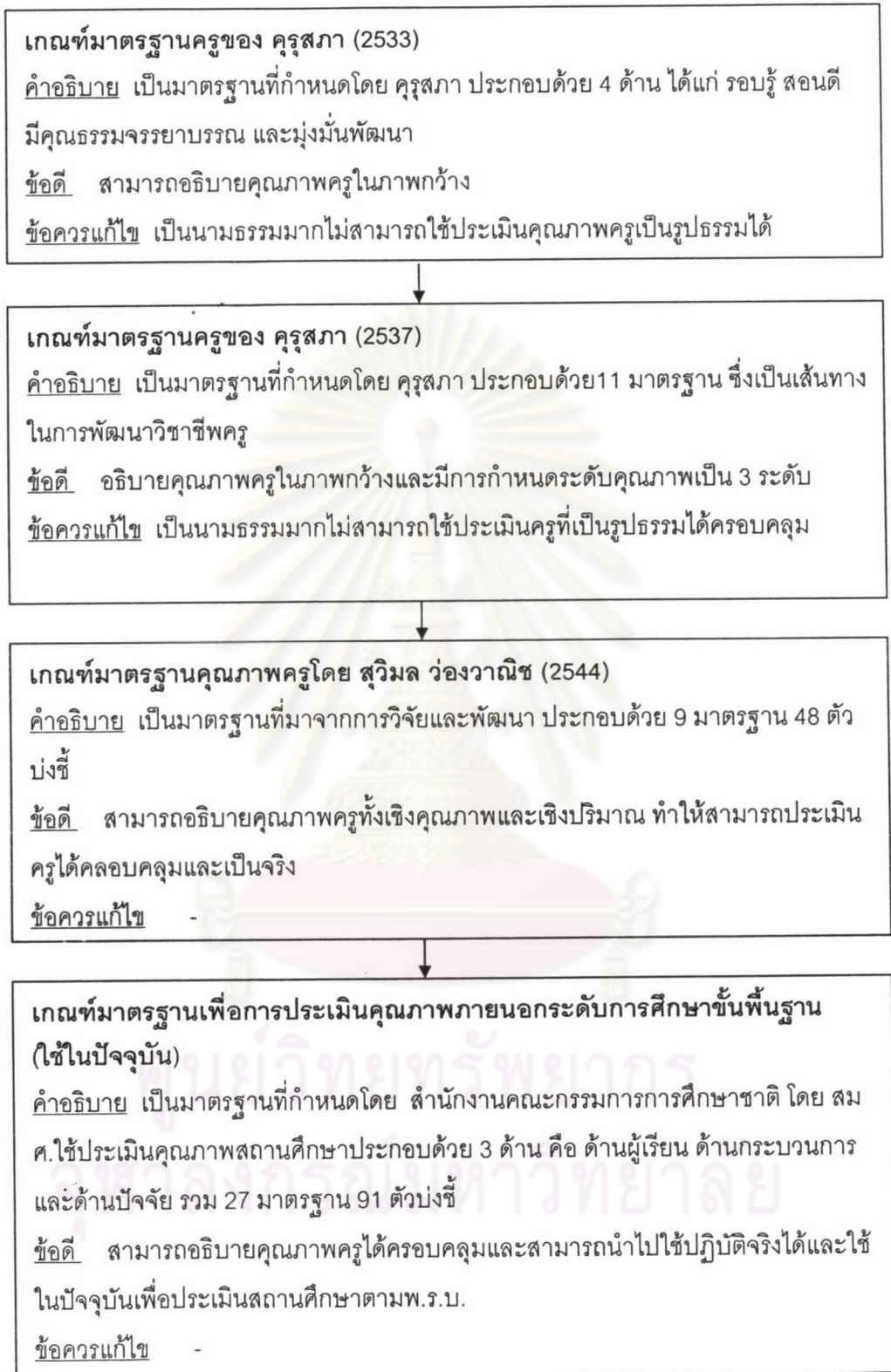
3 ด้านการพัฒนาเพื่อนครู

- 3.1 ศรัทธาที่จะเข้ามาเป็นครูแกนนำ
- 3.2 เต็มใจช่วยเหลือในทุกๆด้านแก่เพื่อนครู
- 3.3 จัดเวลาและกิจกรรมนิเทศเครือข่ายครูในลักษณะกัลยาณมิตรได้อย่างเหมาะสม

จากการศึกษาพบว่า เกณฑ์มาตรฐานในแต่ละเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นทั้งโดยคุรุสภา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา จุดมุ่งหมายที่สำคัญคือเพื่อเกิดผลสูงสุดแก่ผู้เรียน โดยผ่านทางกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู และที่สำคัญผู้ที่เป็นครูมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิบัติตน ปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงเกณฑ์มาตรฐาน จุดประสงค์หลักก็เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และสามารถปฏิบัติจริงให้เป็นรูปธรรม และ เมื่อนำเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวกับครู มาวิเคราะห์เพื่อสรุปถึงความเป็นมา ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 2.2 ความเป็นมาของเกณฑ์มาตรฐานครู

จะเห็นได้ว่าจากความเป็นมาของเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูจากอดีตจนกระทั่งปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันและจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติทั้งนี้เน้นในด้านการปฏิบัติจริงและเป็นรูปธรรมสามารถประเมินได้ในเชิงประจักษ์ ดังนั้นการใช้เกณฑ์เพื่อจะวิเคราะห์คุณภาพครูผู้วิจัยจึงเลือกใช้เกณฑ์มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

และจากเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวกับครูดังที่กล่าวมาแล้วนั้นพบว่าเกณฑ์มาตรฐานครูก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เช่น มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ.2532 และ พ.ศ.2537 ไม่มีการระบุถึงการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างชัดเจน เกณฑ์จะเป็นแนวทางที่สามารถแปลความหมายไปได้ครอบคลุม แต่หลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษา เกณฑ์คุณภาพครูมีความสอดคล้องกันในทุกๆด้าน เพราะยึดแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นเกณฑ์ และเมื่อนำมาตรฐานวิชาชีพครูด้านต่างๆมาเทียบเคียงโดยใช้เกณฑ์ มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน หรือ มาตรฐานการศึกษาชาติ ด้านครูเป็นหลัก จะได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 ตารางเทียบเคียงมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก: ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กับ เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู อื่นๆ

มาตรฐานการศึกษาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ตัวบ่งชี้	มาตรฐานวิชาชีพครู คุรุสภา	มาตรฐานวิชาชีพครู คุรุสภา	มาตรฐานวิชาชีพครูโดย สุนิมล ว่องวานิช 2544	มาตรฐานครู ต้นแบบ 2544	มาตรฐานคุณานำเพื่อ เป็นครูต้นแบบปฏิบัติ
มาตรฐานที่ 21 ครูมีวิญญูณณ	1. ครูมีความเอื้ออาทร เข้าใจและเอาใจใส่ ผู้เรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียมกัน	✓	✓	✓	✓	✓
ความเป็นครู มีคุณธรรม	2. ครูมีมนุษยสัมพันธ์ ควบคุมอารมณ์ได้ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	✓	✓	✓	✓	✓
จริยธรรม	3. ครูมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา อุทิศตนให้กับการพัฒนาผู้เรียน	✓	✓	✓	✓	✓
	4. ครูวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติ บุคลิกภาพ	✓	✓	✓	✓	✓
	5. ครูมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู	✓	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษา เพื่อประเมินคุณภาพ ภายนอก ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน	ตัวบ่งชี้	มาตรฐานวิชาชีพครู สภา	มาตรฐานวิชาชีพครู สภา	มาตรฐานวิชาชีพครูโดย สวทศ วอ.ว.นิต 2544	มาตรฐานครู ต้นแบบ 2544	มาตรฐานครูแกนนำเพื่อ เป็นครูต้นแบบปฏิบัติ
มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถ ในการจัดการเรียน การสอนอย่างมี ประสิทธิภาพและ เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ	1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและ เป้าหมายของการจัดการศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓
	2. ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนา หลักสูตร จัดทำแผน และกระบวนการเรียน การสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			✓	✓	✓
	3. ครูมีความสามารถในการประเมินผล การเรียนการสอนและนำผลการประเมิน มาใช้พัฒนาคุณภาพ	✓	✓	✓	✓	✓
มาตรฐานที่ 23 ครูมีความสามารถใน การแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และ สร้างองค์ความรู้เพื่อ พัฒนาการเรียน การสอน	1. ครูมีนิสัยแสวงหาความรู้ข่าวสารข้อมูล จากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียน การสอน		✓	✓	✓	✓
	2. ครูมีความสามารถในการศึกษา วิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน			✓	✓	✓
	3. ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้	✓		✓	✓	✓
มาตรฐานที่ 24 ครูมี คุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถตรง กับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ	1. ครูมีความถนัด/ความเชี่ยวชาญตรงกับ งานที่ปฏิบัติ			✓	✓	✓
	2. มีจำนวนครูตามเกณฑ์ ในอัตราส่วน ครู: นักเรียน คือ 1:25					

2.6 ระดับคุณภาพครู

การที่จะจัดระดับคุณภาพว่ามีคุณภาพระดับใดนั้นสิ่งที่จะต้องกล่าวถึงคือเกณฑ์ในการจัดว่าจะใช้เกณฑ์ใดและเกณฑ์ที่เลือกใช้ต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสมสมาชิกยึดเป็นบรรทัดฐานเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นสากล รวมถึงมีความเหมาะสมอยู่ระหว่างปกติวิสัยและมาตรฐาน(สมหวัง พิธิยานุวัฒน์,2541 และ ศิริชัย กาญจนวาสี,2545)

ในด้านที่เกี่ยวกับระดับคุณภาพครู จะกล่าวถึง การแบ่งเกณฑ์มาตรฐาน และการให้ระดับคะแนน จากการศึกษาค้นคว้าได้มีผู้กล่าวถึงการแบ่งเกณฑ์มาตรฐานต่างๆไว้ดังนี้

Cizek (1993 อ้างถึงใน กมลมาลย์ ชาวเนื้อดี, 2545) แบ่งเกณฑ์ตามระดับคะแนนที่เป็น มาตรฐาน 2 ประเภท คือ (1) เกณฑ์ที่มีมาตรฐานระดับคะแนนเดียว (single level standard) หมายถึง การกำหนดคะแนนที่ใช้ในการตัดสินเพียงระดับเดียว เช่น ได้ตก ผ่าน หรือไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน (2) เกณฑ์มาตรฐาน หลายระดับคะแนน (multiple level standards) หมายถึงการกำหนดคะแนนที่ใช้ ในการตัดสินความสามารถของนักเรียนเป็นหลายระดับ เช่น ดี มาก ดี ปานกลาง และต้องแก้ไข หรือ A B C D และ E เป็นต้น

อุทุมพร จามรมาน(2541) ได้จำแนกเกณฑ์เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. เกณฑ์เนื้อหา (content criterion) เป็นการระบุว่าตัดสินควรประกอบด้วยเนื้อหาอะไรบ้าง
  2. เกณฑ์ตามการปฏิบัติ (performance criterion) เป็นการระบุว่าคนสามารถ ดำเนินงานได้มากน้อยเพียงใด หรือมีความรู้มากน้อยเพียงใด เท่าใด ซึ่งแบ่งได้ เป็น 4 แบบ คือ
    - 2.1 เกณฑ์ขั้นต่ำ เป็นการระบุว่าอย่างน้อยที่สุดควรทำอะไรได้บ้าง
    - 2.2 เกณฑ์ขั้นสูง เป็นการระบุว่าอย่างมากควรทำอะไรได้บ้าง
    - 2.3 เกณฑ์มาตรฐาน เป็นการระบุว่า ตัวเทียบอยู่ระดับที่ส่วนใหญ่ยอมรับเป็นค่ากลางไม่สูงหรือต่ำ
    - 2.4 เกณฑ์ความคาดหวัง เป็นการระบุว่าชายที่ศึกษา ควรมีผลงาน ผลปฏิบัติงาน ค่าคะแนน ในระดับใด

วิธีการให้ระดับคะแนน และการกำหนดระดับคะแนนคุณภาพ มีหลายรูปแบบดังนี้

ข้อมูล

1. ใช้พิสัย (Range) เป็นการหาช่วงห่างคะแนนระหว่างคะแนนสูงสุดและต่ำสุดใน

ขั้นที่ 1 หาพิสัยโดยใช้สูตร พิสัย = คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด

ขั้นที่ 2 กำหนดจำนวนระดับคะแนนที่ต้องการ

ขั้นที่ 3 หาช่วงระดับคะแนน จาก

$$\text{ช่วงระดับคะแนน} = \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนระดับคะแนน}}$$

ขั้นที่ 4 ให้ระดับคะแนนจาก

$$\text{ระดับคะแนน} = \text{คะแนนสูงสุด} - \text{ช่วงระดับคะแนน}$$

2. ใช้ฐานนิยมกับพิสัย มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 หาฐานนิยม คือคะแนนที่มีความถี่มากที่สุด

ขั้นที่ 2 หาพิสัย จากสูตร พิสัย = คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด

ขั้นที่ 3 กำหนดจำนวนระดับคะแนนที่ต้องการ

ขั้นที่ 4 หาช่วงระดับคะแนนจาก

$$\text{ช่วงระดับคะแนน} = \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนระดับคะแนน}}$$

ขั้นที่ 5 นำค่าฐานนิยมตั้งบวกลบ ($\pm$) กับช่วงระดับคะแนน จะได้ช่วงคะแนนระดับต่ำและระดับสูงตามที่ต้องการ

3. ใช้ค่าเฉลี่ยกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การให้ระดับคะแนนโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) กับ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) เหมือนกับการใช้มัธยฐานคือใช้ค่าเฉลี่ยเป็นค่ากลางของระดับคะแนนและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นช่วงห่างระหว่างระดับคะแนน

การให้คะแนนระดับคุณภาพนักเรียนในการประเมินของสำนักงานประเมินมาตรฐานคุณภาพนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีการกำหนดค่าคะแนนเพื่อเทียบเกณฑ์ดังนี้

$$\text{ค่าเฉลี่ย} = \frac{\text{คะแนนรวมทั้งหมด}}{(\text{จำนวนนักเรียนทั้งหมด} \times \text{จำนวนรายการที่ประเมิน})}$$

หรือการค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพจากสูตร

$$\text{ค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพ} = \frac{(1 \times n_1) + (2 \times n_2) + (3 \times n_3)}{N}$$

N	=	จำนวนนักเรียนทั้งหมด	
n_1	=	จำนวนนักเรียนระดับคุณภาพ 1	
n_2	=	จำนวนนักเรียนระดับคุณภาพ 2	
n_3	=	จำนวนนักเรียนระดับคุณภาพ 3	
ค่าเฉลี่ย	0.00- 0.75	ได้ระดับคุณภาพ	0
ค่าเฉลี่ย	0.76- 1.50	ได้ระดับคุณภาพ	1
ค่าเฉลี่ย	0.51- 2.25	ได้ระดับคุณภาพ	2
ค่าเฉลี่ย	2.26- 3.00	ได้ระดับคุณภาพ	3

4. สุวิมล ว่องวานิช (2544) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูและผู้บริหารสถานศึกษาโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและจากการประชุมระดมความคิด นักวิชาการ สรุปถึงเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพครูและผู้บริหารที่เหมาะสม ควรแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

ระดับ 1	ต้องปรับปรุง
ระดับ 2	ระดับขั้นต่ำยอมรับได้
ระดับ 3	ดี
ระดับ 4	ดีมาก

5. เกณฑ์การประเมินเพื่อประกันคุณภาพสถานศึกษาโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยทั่วไปใช้เกณฑ์ 3 ระดับ คือ

ระดับ 1	ต้องปรับปรุง
ระดับ 2	ปานกลาง
ระดับ 3	ดี

6. ครูสุภากำหนดระดับคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ 11 ข้อ เป็น 3 ระดับ

ดังนี้

ระดับ 1	การปฏิบัติทั่วไป

ระดับ 2 การปฏิบัติจนเป็นที่ยอมรับ

ระดับ 3 การปฏิบัติจนเป็นที่ยอมรับและเป็นปกตินิสัย

7. เกณฑ์มาตรฐานเพื่อประเมินคุณภาพครูในโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2545) แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

ระดับ 4 มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.00

หมายถึง เหมาะสมที่จะเป็นครูต้นแบบการปฏิรูปการเรียนรู้

ระดับ 3 มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.01 – 3.49

หมายถึง เหมาะสมที่จะเป็นครูแกนนำการปฏิรูปการเรียนรู้

ระดับ 2 มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.00

หมายถึง เริ่มมีการพัฒนาสู่การเป็นครูปฏิรูปการเรียนรู้

ระดับ 1 มีค่าคะแนนเฉลี่ย 0.00 - 2.49

หมายถึง ต้องเร่งรัด ต้องพัฒนาเพื่อให้เป็นครูปฏิรูปการเรียนรู้ในลำดับต่อไป

8. การกำหนดค่าเป็นค่าน้ำหนักคะแนน

องค์ประกอบของการประเมิน

ในการประเมินจะกำหนดค่าเป็นคะแนนรวม 1,000 คะแนน ดังนี้

ก. องค์ประกอบที่ 1 ปริมาณงาน 100 คะแนน ประกอบด้วย

1. จำนวนวันที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา	50	คะแนน,
1.1 จำนวนผู้เรียนที่สอน	10	คะแนน
1.2 จำนวนชั่วโมงที่สอน	10	คะแนน
1.3 จำนวนสาระการเรียนรู้/กลุ่มประสบการณ์	10	คะแนน
1.4 การปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย	20	คะแนน

ข. องค์ประกอบที่ 2 สภาพของงาน 50 คะแนน ประกอบด้วย

1. ที่ตั้งของสถานศึกษา	10	คะแนน
2. สภาพสังคม ภาษา วัฒนธรรม	10	คะแนน
3. สภาพทางเศรษฐกิจของประชากรในท้องถิ่น	10	คะแนน
4. สภาพผู้เรียน	10	คะแนน
5. การคมนาคม	10	คะแนน

ค. องค์ประกอบที่ 3 คุณลักษณะความเป็นครูและการพัฒนาตนเอง 200 คะแนน ประกอบด้วย

1. ความรู้ ความสามารถ	30	คะแนน
ด้านคุณวุฒิ 10 คะแนน		
การพัฒนาตนเอง	20	คะแนน
2. ความประพฤติ	30	คะแนน
คุณธรรม จริยธรรม 15 คะแนน		
การรักษาจรรยาบรรณวิชาชีพ 15 คะแนน		
3. การปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น	30	คะแนน
4. การได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ	30	คะแนน
5. ประสบการณ์การปฏิบัติงาน	20	คะแนน
6. การประเมินตนเองเกี่ยวกับการสอน	20	คะแนน
7. การตรงต่อเวลาในการสอน	20	คะแนน
8. การเฝ้าระวังดูแลนักเรียน	20	คะแนน

ง. องค์ประกอบที่ 4 คุณภาพของงาน 650 คะแนน

1. การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน	450	คะแนน
1.1 การวางแผนการสอน	60	คะแนน
1.2 การเตรียมการสอน	50	คะแนน
1.3 การจัดการเรียนการสอน	100	คะแนน
1.4 การใช้สื่อการเรียนการสอน	60	คะแนน
1.5 การวัดผลประเมินผล	60	คะแนน
1.6 โครงการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน	40	คะแนน
1.7 ความสมบูรณ์สร้างสรรค์เป็นประโยชน์ของแผนการสอน	80	คะแนน
2. คุณภาพผู้เรียน	200	คะแนน
2.1 ผู้เรียนเป็นคนดี	100	คะแนน
2.2 ผู้เรียนเป็นคนเก่ง	50	คะแนน
2.3 ผู้เรียนมีความสุข	50	คะแนน

เกณฑ์การประเมินผลเพื่ออนุมัติดังนี้

1. ผลจากการประเมินของคณะกรรมการชุดที่ 2 ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 (690 คะแนนจาก 920 คะแนน)

2. ผลการประเมินแผนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ และเอกสารทางวิชาการของ คณะกรรมการชุดที่ 3 ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 (60 คะแนนจาก 80 คะแนน)

3. ผลการประเมินรวมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 (750 คะแนนจาก 1,000 คะแนน) และการให้ค่าน้ำหนักคะแนนเพื่อประเมินครูแกนนำเพื่อพัฒนาเป็นครูต้นแบบ กำหนดค่าน้ำหนักเป็น 100 คะแนน ดังนี้ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2543)

1. ด้านคุณสมบัติ น้ำหนักร้อยละ 25
2. ด้านศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ น้ำหนักร้อยละ 50
3. ด้านการพัฒนาเพื่อครู น้ำหนักร้อยละ 25

9. จากการศึกษางานวิจัยของรชนีวรรณ สงู (2544) ที่ได้ศึกษาวิจัยการใช้แบบประเมินตนเองด้านการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานระดับคุณภาพของครูตามรูปแบบฟอร์มสั้น (short-form) และได้กำหนดระดับคุณภาพการปฏิบัติงานของครู (TPQ) ดังนี้

ระดับคุณภาพ 0 (ไม่ผ่านเกณฑ์ประเมิน) หรือร้อยละ (ช่วงคะแนน) < 60	
ระดับคุณภาพ 1 (TPQ1) หรือร้อยละ (ช่วงคะแนน)	60 – 69.9
ระดับคุณภาพ 2 (TPQ2) หรือร้อยละ (ช่วงคะแนน)	70 – 79.9
ระดับคุณภาพ 3 (TPQ3) หรือร้อยละ (ช่วงคะแนน)	80 – 89.9
ระดับคุณภาพ 4 (TPQ4) หรือร้อยละ (ช่วงคะแนน)	90 – 100

หมายเหตุ TPQ (teacher performance quality) หรือ องค์ประกอบคุณภาพการปฏิบัติงานของครู

10. การประเมินมาตรฐานการศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกา
 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายเมื่อปี พ.ศ.2544 เพื่อวัดความก้าวหน้าของโรงเรียนหรือที่เรียกว่า Adequate Yearly Progress (AYP) ได้กำหนดระดับของมาตรฐานการเรียนรู้ 3 ระดับ คือ ระดับพื้นฐาน ระดับใช้ได้ และระดับขั้นสูง โดยในแต่ละระดับต้องมีมาตรฐานที่รัฐกำหนดไว้

11. จากการศึกษารายงานวิจัยของจตุตถ (2544) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความเหมาะสมของวิธีการประเมินตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาในการประเมินผลภายในของโรงเรียน โดยกำหนดเกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพเป็น 4 ระดับ โดยใช้ค่าเฉลี่ยของคะแนนความเหมาะสมดังนี้

คะแนน 1.00 – 1.50 หมายถึงความเหมาะสมระดับน้อย

คะแนน 1.51 – 2.00 หมายถึงความเหมาะสมระดับปานกลาง ค่อนข้างน้อย

คะแนน 2.01 – 2.50 หมายถึงความเหมาะสมระดับปานกลางค่อนข้างมาก

คะแนน 2.51 – 3.00 หมายถึงความเหมาะสมระดับมาก

12. กระทรวงศึกษาธิการโดยคุรุสภา(2541) ได้กำหนดระดับคุณภาพครูหรือ NTQ (National Teacher Qualification) ไว้ 5 ระดับ ใช้ระดับคุณภาพนี้เป็นมาตรฐานประเมินข้าราชการครูโดยให้คำอธิบายคุณภาพรวมของครูตามเกณฑ์มาตรฐานไว้ดังนี้

ระดับ 1 ครูระดับปฏิบัติการ (NTQ 1)

การปฏิบัติงาน เป็นครูที่ปฏิบัติงานโดยอาศัยการชี้แนะ การสั่งการ รูปแบบจากผู้อื่นหรือคำสั่ง เอกสาร แบบแผนต่างๆและมีความมุ่งมั่นที่จะทำตามแบบแผนนั้นๆให้สมบูรณ์โดยคำนึงถึงเป้าหมายปลายทางเป็นลำดับรอง

กระบวนการเรียนการสอน ครูสอนมุ่งเน้นเนื้อหา เป็นผู้บอกความรู้ สอนตามแผนที่กำหนด กิจกรรมทุกอย่างตัดสินใจโดยครู สื่อเน้นความรู้ ความจำ ประเมินผลเน้นการทดสอบเกิดผลต่อผู้เรียนในด้านความรู้ความจำเป็นส่วนใหญ่ ผลงานของนักเรียนเป็นแบบเดียวกันตามที่ครูกำหนด รายงานผลเป็นภาพรวมของผู้เรียนทั้งชั้น

เป้าหมายในการพัฒนา คำนึงถึงผลที่เกิดกับตนเอง เน้นความถูกต้องตามระเบียบ กฎเกณฑ์มากกว่าเป้าหมายของงานหรือผลที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ

ระดับ 2 ครูชำนาญการ (NTQ 2)

การปฏิบัติงาน เป็นครูที่ปฏิบัติงานโดยมีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความสามารถในการคิดเอง ทำเอง ตัดสินใจเองได้ โดยมีความมุ่งมั่นที่จะลงมือทำ รู้จักกำหนดเป้าหมายของงานไปที่ผู้รับบริการ แต่ยังไม่มีความชัดเจนในการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายนั้นอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

กระบวนการเรียนการสอน ครูสอนมุ่งเน้นความรู้ ความเข้าใจ มีตัวอย่างมากขึ้น
 ดัดแปลงแผนการสอน สื่อการสอนให้เหมาะสมกับสภาพจำกัดต่างๆได้ มีอุปกรณ์มากขึ้น ผลงาน
 ของผู้เรียนยังเป็นเรื่องเดียวกัน แต่รายละเอียดแตกต่างกันกับรายงานผลกลุ่ม

เป้าหมายในการพัฒนา คำนึงถึงความถูกต้องตามระเบียบกฎเกณฑ์ให้มีความสำคัญ
 ต่อกระบวนการและเน้นผลที่เกิดขึ้นกับตนเองและผู้รับบริการเท่าๆกัน

ระดับ 3 ครูเชี่ยวชาญ (NTQ3)

การปฏิบัติงาน เป็นครูที่ปฏิบัติงานอย่างมีเป้าหมาย มีขั้นตอนการปฏิบัติงาน
 อย่างเป็นระบบ สร้างสรรค์งาน คิดและตัดสินใจเองได้ จัดลำดับความสำคัญของงานได้ เน้นการ
 พัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ

กระบวนการเรียนการสอน ครูสอนมุ่งเน้นกระบวนการคิด ผู้เรียนได้ปฏิบัติ
 กิจกรรมการเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ ครูใช้คำถามมากขึ้น ถามหาวิธีการ มีแผนการสอนที่พัฒนาขึ้นเอง
 จัดทำเองได้ เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล ใช้สื่อเน้นกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น คำตอบของ
 ผู้เรียนหลากหลาย เกิดการแสวงหาและสรุปความรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายของครู กล้าคิด กล้า
 แสดงออกอย่างสร้างสรรค์

เป้าหมายในการพัฒนา คำนึงถึงผลที่เกิดกับผู้รับบริการอย่างรอบด้าน สมดุล
 ทั่วถึงและเสมอภาค

ระดับที่ 4 ครูเชี่ยวชาญพิเศษ (NTQ 4)

การปฏิบัติงาน เป็นครูที่ดำเนินงานต่างๆโดยคำนึงถึงบุคคลอื่นองค์ประกอบอื่นที่จะ
 เป็นประโยชน์จากการปฏิบัตินั้นๆ แต่ยังไม่สามารถสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สร้างความ
 เป็นเอกภาพในทุกๆส่วนทุกองค์ประกอบต่างๆนั้นได้

กระบวนการเรียนการสอน ครูสอนมุ่งเน้นการพัฒนาจริง ผู้เรียนมีส่วนในการวาง
 แผนการเรียนกิจกรรมและสื่อสอดคล้องกัน ส่งผลต่อการพัฒนาและความสามารถของผู้เรียนแต่
 ละคน ให้โอกาสในการแสดงออกอย่างอิสระ ผลงานของผู้เรียนแตกต่างกันตามกระบวนการเรียน
 การสอนที่เลือก

เป้าหมายในการพัฒนา คำนึงถึงผลที่เกิดกับผู้รับบริการและการพัฒนาวิชาชีพ
 หรือการพัฒนาสังคม

ระดับที่ 5 ครูผู้ทรงคุณวุฒิหรือครูเกียรติคุณ (NTQ 5)

การปฏิบัติงานเป็นครูที่ปฏิบัติงานด้วยกระบวนการพัฒนาร่วมมือกันอย่าง
สร้างสรรค์บนพื้นฐานของผลพัฒนาทางบวกอย่างเท่าเทียมกันของฝ่ายที่เกี่ยวข้องสร้างความเป็น
เอกภาพของงานและกลุ่มบุคคลทั้งมวลรวมทั้งความสมดุลของสิ่งแวดล้อม

กระบวนการเรียนการสอน ครูสอนมุ่งเน้นการค้นหา สร้างความรู้ร่วมกันกับผู้เรียน
ผู้เรียนเป็นผู้วางแผนการเรียน และกำหนดหลักสูตรของห้องเรียนเกือบทั้งหมดร่วมกันประเมินผลการ
เรียนรู้ของ ตนเองและการสอนของครู ใช้สื่อหลากหลายตอบสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน
และทุกคน ผลงานของผู้เรียนคนละอย่างคนละเรื่องตามความสนใจและความถนัดอย่างแท้จริง
เป็นผู้ที่สร้างผู้นำให้ผู้เรียนและเพื่อครู เป็นผู้นำ คิดเอง พัฒนาเองได้รอบด้านอย่างยั่งยืน

เป้าหมายในการพัฒนา คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ส่งผลให้เกิดการสร้างและ
พัฒนาวิชาชีพอย่างถาวร มีเกียรติภูมิ เป็นตัวอย่างได้ทั้งด้านวิชาชีพและชีวิตส่วนบุคคล

13. จากบทบัญญัติตามมาตราที่ 54 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ.2542 กำหนดให้องค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูโดยให้ครูและบุคลากรทาง
การศึกษาทั้งของหน่วยงานทางการศึกษาในระดับสถานศึกษาของรัฐและระดับเขตพื้นที่การศึกษา
เป็นข้าราชการในสังกัดองค์กรกลางบริหารงานบุคลากรสภาการศึกษาในปัจจุบันจึงเสนอแนวโน้ม
ตำแหน่งข้าราชการครูไว้ 4 ตำแหน่ง คือ

1. ครูปฏิบัติการ คือผู้ที่ ดำรงตำแหน่ง อาจารย์ 1 –อาจารย์ 2 ในปัจจุบัน
2. ครูชำนาญการ คือผู้ที่ดำรงตำแหน่ง อาจารย์ 3 ระดับ 6 – 8 ในปัจจุบัน
3. ครูเชี่ยวชาญ คือผู้ที่ดำรงตำแหน่งอาจารย์ 3 ระดับ 9 ในปัจจุบัน
4. ครูเชี่ยวชาญพิเศษ คือผู้ที่ได้รับการยกย่องและการประเมินในโอกาสต่อไป

14. คุณภาพครูตามแนวคิดของ Beerens (2000 อ้างถึงใน ราชันีวรรณ สงชู, 2544)
แบ่งระดับ คุณภาพการปฏิบัติงานเป็น 4 ระดับ คือ ระดับที่ 1 คุณภาพพอใช้ หรือมีระดับการปฏิบัติ
ที่มีพื้นฐานไม่เพียงพอระดับที่ 2 คุณภาพปานกลาง หรือ ระดับพื้นฐาน ระดับที่ 3 คุณภาพดี หรือ
ระดับชำนาญการและระดับที่ 4 คุณภาพดีที่สุทธหรือระดับเกียรติคุณ

จากที่กล่าวมา สรุปเกี่ยวกับการจัดระดับคุณภาพครูและการกำหนดคะแนนเพื่อ
จัดระดับคุณภาพครูได้ดังนี้

ตารางที่ 2.2 ค่าคะแนนและระดับคุณภาพครู

หน่วยงาน/ผู้วิจัย/ปี	ค่าคะแนนและระดับคุณภาพ	แนวทางการประเมิน
ครูสภา (2537)	ระดับ 1 การปฏิบัติทั่วไป ระดับ 2 การปฏิบัติจนเป็นที่ยอมรับ ระดับ 3 การปฏิบัติจนเป็นที่ยอมรับและเป็นปกตินิสัย	- ตรวจผลงาน เอกสาร ที่ ครูจัดทำเช่น แผนการสอน - การปฏิบัติงาน - การปฏิบัติตน
กระทรวงศึกษาธิการโดย ครูสภา (2541)	ระดับ 1 ครูระดับปฏิบัติการ (NTQ 1) ระดับ 2 ครูชำนาญการ (NTQ 2) ระดับ 3 ครูเชี่ยวชาญ (NTQ 3) ระดับ 4 ครูเชี่ยวชาญพิเศษ (NTQ 4) ระดับ 5 ครูผู้ทรงคุณวุฒิหรือครูเกียรติ คุณ (NTQ 5)	- ตรวจผลงาน เอกสารที่ ครูจัดทำขึ้น เช่นแผนการ สอน - การปฏิบัติงาน - การปฏิบัติตน
สภาการศึกษา (2542)	ครูปฏิบัติการ ครูชำนาญการ ครูเชี่ยวชาญ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ	- ผลงานทางวิชาการ - การปฏิบัติงาน - การปฏิบัติตน
Beerens (2000 อ้างถึงใน ราชันีวรรณ สงชู ,2544)	ระดับที่ 1 คุณภาพพอใช้หรือมีระดับการ ปฏิบัติที่มีพื้นฐานไม่เพียงพอ ระดับที่ 2 คุณภาพปานกลาง หรือ ระดับพื้นฐาน ระดับที่ 3 คุณภาพดี หรือระดับ ชำนาญการ ระดับที่ 4 คุณภาพดีที่สุดหรือระดับ เกียรติคุณ	ผลงานทางวิชาการ - การปฏิบัติตน - การปฏิบัติงาน

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

หน่วยงาน/ผู้วิจัย/ปี	ค่าคะแนนและระดับคุณภาพ	แนวทางการประเมิน
สุวิมล ว่องวานิช (2544)	ระดับ 1 ต้องปรับปรุง ระดับ 2 ขึ้นต่ำพอยอมรับได้ ระดับ 3 ดี ระดับ 4 ดีมาก	- เกณฑ์เชิงปริมาณค่า คะแนนร้อยละ - เกณฑ์เชิงคุณภาพ
จงดี แซ่ตัน (2544)	คะแนน 1.00–1.50 หมายถึง ความ เหมาะสมระดับน้อย คะแนน 1.51– 2.00 หมายถึง ความ เหมาะสมระดับปานกลางค่อนข้างน้อย คะแนน 2.01 – 2.50 หมายถึง ความ เหมาะสมระดับปานกลางค่อนข้างมาก คะแนน 2.51 – 3.00 หมายถึงความ เหมาะสมระดับมาก	- ค่าคะแนนจาก แบบสอบถาม
รัชนิวรรณ สงชู (2544)	ระดับคุณภาพ 0 (ไม่ผ่านเกณฑ์ ประเมิน)หรือร้อยละ < 60 ระดับคุณภาพ 1 หรือร้อยละ 60 – 69.9 ระดับคุณภาพ 2 หรือร้อยละ 70 – 79.9 ระดับคุณภาพ 3 หรือร้อยละ 80– 89.9 ระดับคุณภาพ 4 หรือร้อยละ 90 – 100	- ค่าคะแนนจากแบบ ประเมินตนเอง
สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ (2545)	ระดับ 1 ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.00 –2.49 ระดับ 2 ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.50 –3.00 ระดับ 3 ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.01 –3.49 ระดับ 4 ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.50 –4.00	- ค่าคะแนนจากจำนวน ผลงาน และการ ปฏิบัติงาน การปฏิบัติตน
สมศ. (ใช้ปัจจุบัน)	ระดับ 1 ต้องปรับปรุง ระดับ 2 ปานกลาง ระดับ 3 ดี	เกณฑ์เชิงคุณภาพ 3 A คือ Awareness(ความตระหนัก) Attempt (ความพยายาม) Achievement (ผลสัมฤทธิ์)

จากการศึกษา เกี่ยวกับระดับคุณภาพพบว่าระดับคุณภาพที่น่าสนใจมากที่สุด และเป็น ระดับคุณภาพที่เหมาะสม และสอดคล้องกับปัจจุบันมากที่สุด คือเกณฑ์ระดับคุณภาพ ของรชนี้วรรณ สงชู (2544) ที่กำหนดระดับคุณภาพโดยใช้ทฤษฎีการตัดสินใจ และจากผู้เชี่ยวชาญ 10 ท่าน และ ของสุวิมล ว่องวานิช (2544) ที่ศึกษา โดยใช้แบบสอบถามจากครู ทั้ง กรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดรวม 5,870 คน เกี่ยวกับ สมรรถภาพด้านการสอนของครู ทักษะที่ จำเป็นสำหรับคนยุคสารสนเทศ ความรู้ความสามารถของครู การบริหารจัดการ และการปฏิบัติตน ตามจรรยาบรรณ วิชาชีพ พบว่าระดับเกณฑ์ที่เหมาะสม คือเกณฑ์ 4 ระดับ คือ ระดับ 1 ควร ปรับปรุง ช่วงคะแนนร้อยละ < 70 ระดับ 2 พอใช้ได้ ช่วงร้อยละ 70-79.9 ระดับ 3 ช่วงคะแนน ร้อยละ 80-89.9 และระดับ 4 ช่วงคะแนนร้อยละ 90-100

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับคุณภาพครู

จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับคุณภาพครู ผลจากการศึกษางานวิจัย พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับคุณภาพครู และการปฏิบัติงานของครู จำนวน 5 เรื่อง ผู้วิจัยได้ นำเสนอดังนี้

ตารางที่ 2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพครู

งานวิจัย	ปัจจัยภายนอก								ปัจจัยภายใน					
	บริบท สถานศึกษา				การสนับสนุน จากบุคคล				ภาระงาน	บุคลิกภาพ	ความรู้ความสามารถ	ทักษะความชำนาญ	ความต้องการทำผลงาน	กระบวนการPDCA
	หลักสูตรสถานศึกษา	นโยบายสถานศึกษา	ความดีความชอบ	ชุมชน	ครอบครัว	ผู้บริหาร	เพื่อนร่วมงาน	นักเรียน						
วิภา ลัคนาพรวิสิฐ (2543)	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
ศรีสมร พุ่มสะอาด (2543)					✓				✓	✓	✓			

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

งานวิจัย	ปัจจัยภายนอก							ปัจจัยภายใน					
	บริบท สถานศึกษา				การสนับสนุน จากบุคคล			ภาระงาน	บุคลิกภาพ	ความรู้ความสามารถ	ทักษะความชำนาญ	ความต้องการทำงาน	กระบวนการPDCA
	หลักสูตรสถานศึกษา	นโยบายสถานศึกษา	ความดีความชอบ	ชุมชน	ครอบครัว	ผู้บริหาร	เพื่อนร่วมงาน						
ธีรพนธ์ คณาวัง (2543)	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
นุณยาพร ฉิมพลอย (2545)	✓					✓	✓	✓	✓	✓			✓

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานพบความสอดคล้องของงานวิจัยที่กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพครูนั้นมี 2 ปัจจัย คือปัจจัยภายในตัวครู เป็นปัจจัยที่เกิดจากตัวครูเอง ได้แก่ ความรู้ ทักษะความชำนาญในด้านการจัดการเรียนการสอน ความต้องการทำผลงานวิชาการ กระบวนการทำงานแบบ PDCA และบุคลิกลักษณะ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ บริบทของสถานศึกษา การสนับสนุนจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาระงาน

4. การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเป็นวิธีการวิจัยที่มีลักษณะเฉพาะตัว ในปัจจุบันการวิจัยด้านการศึกษา มักจะประยุกต์ และผสมผสานทั้ง 2 วิธีเข้าด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อให้ออกปัญหาทางการศึกษาได้สูงสุด(นิตา ชูโต,2545) ซึ่งลักษณะของการวิจัยทั้ง 2 ประเภท สรุปได้ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research)

เป็นการวิจัยที่มีการกำหนดกรอบการวิจัยและสร้างเครื่องมือที่มีโครงสร้างอย่างชัดเจนเพื่อเก็บข้อมูลซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่เป็นตัวเลขแล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานหรืออธิบายปรากฏการณ์ตามกรอบการวิจัย เช่น การวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงทดลอง

การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research)

เป็นการวิจัยที่ใช้แสวงหาความรู้ ความจริงทางสังคมเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์และสังคม ที่เกี่ยวกับความรู้สึก โลกทัศน์ ความหมายและการตีความที่สลับซับซ้อนโดยมนุษย์เท่านั้นที่จะเข้าใจกันเอง โดยเข้าไปใกล้ชิดกับสถานการณ์นั้นๆอย่างเพียงพอ เกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ สนทนา ค้นหาความจริงจากบุคคลและเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง

เมื่อเปรียบเทียบแนวคิดของการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากการศึกษาของ สุภางค์ จันทวานิช (2545) และ นิตา ชูโต (2545) มีข้อแตกต่าง ได้ข้อสรุปจำนวน 6 ด้าน ปรากฏดังตารางที่ 2.5 ดังนี้

ตารางที่ 2.4 ลักษณะของงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

	การวิจัยเชิงปริมาณ	การวิจัยเชิงคุณภาพ
1. เป้าหมายของการวิจัย	เพื่อทำนาย เพื่อควบคุม	เพื่อความเข้าใจ และการก่อรูปใหม่ของความรู้
2. ทฤษฎี	มุ่งศึกษาสิ่งที่เห็นจริง เป็นปริมาณ มีกรอบการศึกษาที่แน่นอน ตรวจสอบได้ สร้างกรอบทฤษฎีก่อนศึกษา มีเกณฑ์กำหนดคุณภาพที่เคร่งครัด เช่น มีความเที่ยง ความตรง	มุ่งศึกษาในภาพรวม จากการตระหนักรู้และดูจากสภาพจริง เมื่อศึกษาแล้วจะเริ่มสร้างกรอบทฤษฎีที่เป็นรูปธรรม ใช้ความเป็นที่ไว้วางใจได้ เชื่อถือได้ และสิ่งที่ปรากฏเห็นจริงเป็นเกณฑ์คุณภาพ

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

	การวิจัยเชิงปริมาณ	การวิจัยเชิงคุณภาพ
3.เครื่องมือและกลุ่มตัวอย่าง	ใช้เครื่องมือที่ไม่ใช่มนุษย์ และเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ มีโครงสร้างชัดเจน ตรงตามวัตถุประสงค์และเป็นระบบ กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ที่สุ่มมาอย่างดี สามารถอ้างอิงถึงประชากรได้ ตามค่าสถิติ	มนุษย์เป็นเครื่องมือสำคัญ กลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็กและเจาะจง ไม่มีการอ้างอิงถึงประชากรอื่น
4. วิธีดำเนินการ	มีการวางแผนแนวทางไว้ก่อนล่วงหน้า เน้นด้านการตรวจสอบ มีการควบคุมสภาพแวดล้อม	ใช้วิธีค่อยเป็นค่อยไปโดยเข้าศึกษาในสนามแล้วจึงสร้างกรอบ ไม่มีการควบคุมสภาพแวดล้อม
5.วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	จากข้อมูลที่เก็บได้ สร้างข้อสรุปแบบนิรนัย(deductive) ตรวจสอบข้อมูลด้วยค่าสถิติ	ใช้การตีความและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย(inductive) ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation)
6.จรรยาบรรณนักวิจัย	เน้นจากภายนอก (extrinsic) เช่น กฎ คณะกรรมการการวิจัย	เน้นจากภายใน (intrinsic) คือตัวผู้วิจัย โดยรับผิดชอบการกระทำของตนเองมากกว่ากฎ

การผสมผสานวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ในการศึกษาด้วยวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีข้อแตกต่างกันและมีลักษณะเฉพาะตัวทำให้เกิดความเข้าใจผิดคิดว่า การวิจัยทั้งสองวิธีนี้แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง แต่เดิมการวิจัยเชิงปริมาณจะมีความโดดเด่นแต่มาในยุคหลังเริ่มที่มีมุมมองใหม่ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าทางสังคมมากขึ้น การวิจัยเชิงคุณภาพจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญ(นิตา ชูโต,2545; แสงทอง ภูศรี, 2545) เช่น ถ้าเราต้องการทราบว่าประชาชนในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบอาชีพใดบ้าง ก็ต้องใช้วิธีเชิงปริมาณ เช่น การสำรวจ แต่ถ้าเราต้องการศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนใน

ท้องถิ่นภาคตะวันออก ก็ต้องใช้วิธีเชิงคุณภาพ คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ เพื่อให้ทราบถึงความ เป็นอยู่ที่แท้จริง

Creswell (1994: อ้างถึงใน แสงทอง ภูศรี, 2545) และ Tashakkori & teddlie (1998: อ้างถึงใน แสงทอง ภูศรี, 2545) ได้เสนอการผสมผสานกลยุทธ์ในการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (combined qualitative and quantitative design) และ ผสมผสานวิธีวิจัย (mixed method design) ได้ขอสรุปปรากฏดังตารางที่ 2.6 ดังนี้

ตารางที่ 2.5 การผสมผสานวิธีการวิจัยของ Creswell (1994) และ Tashakkori & teddlie(1998)

วิธีการวิจัย	รูปแบบการวิจัย
two – phase design หรือ Sequential studies หรือ การวิจัย 2 ภาค	ดำเนินการวิจัย เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ อาจเริ่มด้วยการศึกษาเชิงปริมาณและตามด้วยการศึกษาเชิงคุณภาพ หรือ เริ่มต้นด้วยการศึกษาเชิงคุณภาพแล้วตามด้วยการศึกษาเชิงปริมาณ แยกผลการศึกษาทั้งสองส่วนออกจากกัน
dominant-less dominant design หรือ dominant-less dominant studies หรือ แบบ นำ-แบบรอง	ใช้การวิจัยแบบใดแบบหนึ่งเป็นหลักแล้วใช้การวิจัยอีกแบบหนึ่ง มาเสริมเพื่อขยายความตรวจสอบเพื่อยืนยัน
mix – methodology design หรือ integrated approach หรือ แบบผสมผสาน	เป็นการนำวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมา ผสมผสานกระบวนการทัศนในทุกขั้นตอน การวิจัยรูปแบบนี้การ ดำเนินการเป็นไปค่อนข้างยาก
Parallel/simultaneous studies	ผู้วิจัยใช้การศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพไปแบบควบคู่ กัน ในเวลาเดียวกัน
Equivalent status design	ผู้วิจัยใช้ทั้งวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษา
Design with multilevel use of approaches	นักวิจัยใช้วิธีการที่แตกต่างกันกับระดับข้อมูลที่แตกต่างกัน เช่น ใช้วิธีการเชิงปริมาณกับข้อมูลระดับนักเรียน วิธีการเชิงคุณภาพ ระดับห้องเรียน

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการผสมผสานวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามแนวคิดวิธี Two – phase design ของ Creswell (1994) หรือ Sequential studies ของ Tashakkori & teddlie (1998) หรือ การวิจัยสองภาค โดยเริ่มต้นจากการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อวิเคราะห์และจำแนกคุณภาพครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรช. และใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนและเชื่อมโยงถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับคุณภาพครู

ตอนที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรช.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรช.ตั้งอยู่เลขที่ 356 หมู่ 2 ถนนสุขุมวิท ตำบลวังกระแจะ อำเภอเมือง จังหวัดตราด จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา ลงวันที่ 7 กรกฎาคม 2546 เป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพียงเขตเดียวในจังหวัดตราด ใน 175 เขตของประเทศ มีการหลวมรวมหน่วยงานหลัก 3 หน่วยงานคือ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด สำนักงานสามัญศึกษาดรช. และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด โดยใช้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราดเป็นที่ตั้งของสำนักงาน มีหน้าที่ (1) ดูแลจัดทำนโยบายแผนพัฒนามาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา และแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความต้องการของท้องถิ่น (2) กำกับดูแล ติดตามและประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งวิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา (3) ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่างๆรวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา และ (4) ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กรหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรช.,2547)

สภาพโดยทั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรช. มีอาณาเขตติดต่อกับชายแดนประเทศกัมพูชาทางด้านอำเภอเมืองตราดบางส่วน อำเภอคลองใหญ่ และอำเภอบ่อไร่ การประกอบอาชีพของประชาชนดั้งเดิมส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำสวนผลไม้ ทำการประมง การกรีดยาง จึงทำให้มีผู้อพยพจากแหล่งอื่นเพื่อมารับจ้างประกอบอาชีพ เช่น ชายแดนที่ติดประเทศกัมพูชา จะมีเด็กเชื้อสายกัมพูชาที่เข้ามาพร้อมผู้ปกครองและเมื่ออายุถึงเกณฑ์กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้รับนักเรียนเหล่านี้เข้าศึกษาในสถานศึกษา ทำให้มีนักเรียนเชื้อสายกัมพูชาเข้ามาเรียนหนังสือปนกับนักเรียนในท้องถิ่นจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังมีเด็กนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ติดตามผู้ปกครองมารับจ้างทำสวนผลไม้ และเข้าศึกษาในโรงเรียนใกล้สถานที่ประกอบอาชีพ ทำให้สภาพ

นักเรียนโดยทั่วไป จะเป็นเด็กขงกัมพูชา และ เด็กต่างท้องถิ่น เมื่อหมดฤดูกาล มีการโยกย้ายตาม ผู้ปกครองกลับภูมิลำเนาเดิมในบางโรงเรียนจึงเกิดปัญหานักเรียนย้ายเข้ามาเรียนและย้ายออก ตลอดเวลาส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่องในบางพื้นที่

ครูในสังกัดส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่จังหวัดตราด เพราะเป็นจังหวัดขนาดเล็ก มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพียง 1 เขต และเมื่อศึกษาตามอัตรากำลังครู พบว่าครูส่วนใหญ่ ดำรงตำแหน่ง อาจารย์ 2 เป็นส่วนมากคือประมาณ 1,405 คน (83.84%) อาจารย์ 1 ประมาณ 271 คน (16.17%) ซึ่งทำให้สภาพโดยทั่วไปของครูจะเป็นครูที่มีอายุราชการมาก มีประสบการณ์การสอนมานาน และมักจะยึดติดกับวิธีการสอนแบบเดิมๆ เป็นส่วนใหญ่

วิสัยทัศน์

รวมพลัง ร่วมใจ สร้างสรรค์งาน ร่วมกันบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึง มีความเสมอภาคมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติและมุ่งสู่ความเป็นสากล

พันธกิจ

1. จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเสมอภาค ทั่วถึง
2. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมาตรฐาน
3. พัฒนาการปฏิบัติงานในลักษณะที่มุ่งงานบูรณาการภารกิจ (CEO)
4. พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

ข้อมูลพื้นฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษตราด มีข้อมูลด้าน โรงเรียน ครูและนักเรียน แยกตามอำเภอปรากฏดังตารางที่ 2.7

ตารางที่ 2.6 ร้อยละของ โรงเรียน ครู และนักเรียน แยกตามอำเภอ

อำเภอ	โรงเรียน		ครู		นักเรียน		อัตราส่วน ครู:นักเรียน
	จำนวน (n=135)	ร้อยละ	จำนวน (n=1849)	ร้อยละ	จำนวน (n=40,124)	ร้อยละ	
เมืองตราด	49	36.40	830	44.89	17,416	43.41	1:21
เขาสมิง	27	20.10	376	20.33	7,486	18.67	1:20
บ่อไร่	22	16.34	272	14.71	6,276	15.64	1:23
คลองใหญ่	13	9.63	190	10.27	5,030	12.54	1:26

ตารางที่ 2.6 (ต่อ)

อำเภอ	โรงเรียน		ครู		นักเรียน		อัตราส่วน ครู:นักเรียน
	จำนวน (n=135)	ร้อยละ	จำนวน (n=1849)	ร้อยละ	จำนวน (n=40,124)	ร้อยละ	
แหลมฉบัง	13	9.63	122	6.60	2,597	6.47	1:21
กิ่งอำเภอเกาะกูด	5	3.70	21	1.14	404	1.01	1:19
กิ่งอำเภอเกาะช้าง	6	4.20	38	2.06	915	2.28	1:24
รวม		100.00		100.00		100.00	1:21

หมายเหตุ จำนวนครู สังกัดรัฐบาล 1,676 คน สังกัดเอกชน 173 คน
จำนวนนักเรียน สังกัดรัฐบาล 37,496 คน สังกัดเอกชน 2,628 คน
ที่มา: ข้อมูลอัตรากำลังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2546

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู
จำนวน 8 เรื่อง ผู้วิจัยนำเสนอโดยสรุปได้ดังนี้

ชลลดา จิตติวัฒนาพงษ์ (2534) ได้ศึกษาวิจัยในขอบเขตปัจจัยที่ส่งเสริมและ
พัฒนาคุณลักษณะของครูประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ผลการวิจัย
พบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมและพัฒนาครู มี 5 ปัจจัย หลัก ได้แก่ (1) เงินเดือนครู (2) การจัดบรรยากาศ
ในโรงเรียน (3) ครูผู้สอน (4) นักเรียนและ (5) ชุมชน ปัญหาที่ทำให้การพัฒนาครูไม่บรรลุ
เป้าหมายมี 2 ประการ คือ (1) ครูได้รับการมอบหมายงานมากเกินไป และ (2) ครูได้รับ
ค่าตอบแทนน้อย

วัฒนา ชุมผลและพัทธนันท์ แก้วชุม (2542) ได้ศึกษาการประเมินมาตรฐาน
วิชาชีพครูของข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอฝาง
จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าครูผู้สอนมีความเห็นตรงกันว่าเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูมี
ประโยชน์และครูส่วนใหญ่ต้องการเข้ารับการอบรม และพบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ปฏิบัติตาม
เกณฑ์มาตรฐานเพียงแค่ 8 มาตรฐาน ไม่ปฏิบัติ 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 5 มาตรฐานที่ 6
และมาตรฐานที่ 11 ในภาพรวมครูปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูในทุกๆเกณฑ์ไม่เกินร้อยละ 75

สุภา อินทร์มณี (2542) ได้ศึกษาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ:กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่ชนบทยากจนของจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ครูที่ทำการสอนมานานจะมีอิทธิพลในด้านความคิดและการปฏิบัติงาน ครูส่วนใหญ่ขาดจิตสำนึกในการพัฒนาตนเองด้านวิชาการ มีปัญหาทางเศรษฐกิจ ขาดขวัญและกำลังใจ มีปัญหาด้านความสัมพันธ์ในโรงเรียน ทำให้การบริหารในโรงเรียนไม่ราบรื่น มีพฤติกรรมไม่เตรียมการสอน สอนไม่เต็มที่ เต็มหลักสูตร และเต็มเวลา ครูขาดเทคนิคการสอน มีระบบการวัดผลและประเมินผลไม่ชัดเจน ส่งผลต่อผลให้สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำในกลุ่มโรงเรียนเดียวกัน

วิภา ลัคนาพรวิสิฐ (2543) ได้ศึกษาผลของการฝึกปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูสภาที่มีต่อคุณภาพของครูครูมีการเปลี่ยนแปลงระดับคุณภาพด้านการสอนที่สูงขึ้นเมื่อฝึกปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ และปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคทั้งหมด 5 กลุ่มปัจจัย คือ (1) ปัจจัยด้านการปฏิรูปการศึกษา (2) ปัจจัยด้านบริบทสถานศึกษา (3) ปัจจัยด้านครูผู้สอน (4) ปัจจัยด้านผู้เรียน และ (5) ปัจจัยด้านชุดฝึกอบรมการพัฒนาวิชาชีพครู

ชลลดา จิตติวัฒนาพงษ์ (2534) ปัจจัยที่ส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะของครูประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตามเกณฑ์ มาตรฐานวิชาชีพครูปัจจัยที่ส่งเสริมและพัฒนาครู มี 5 ปัจจัย หลัก ได้แก่ (1) เงินเดือนครู (2) การจัดบรรยากาศในโรงเรียน (3) ครูผู้สอน (4) นักเรียนและ (5) ชุมชน ปัญหาที่ทำให้การพัฒนาครูไม่บรรลุเป้าหมายมี 2 ประการ คือ (1) ครูได้รับการมอบหมายงานมากเกินไป และ (2) ครูได้รับค่าตอบแทนน้อย

สำนักงานคณะกรรมการคุรุสภาจังหวัดเพชรบุรี(2543) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายหลังใช้ชุดฝึกอบรม โดยพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงจากมากไปน้อย ได้แก่ สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์สม่ำเสมอ โดยให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องในลักษณะสร้างสรรค์ ตลอดจนสอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอน

สุพิน ทองไทย (2543) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการใช้ชุดฝึกอบรมการพัฒนาวิชาชีพตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. 2537 จำนวน 5 ด้านพบว่า (1) ด้านลักษณะของชุดฝึกอบรม ครูเห็นด้วยที่มีการใช้ชุดฝึก

อบรม (2) ด้านการนำชุดฝึกอบรมไปใช้ ก่อให้เกิดกระบวนการกลุ่มและสามารถนำไปใช้ได้จริง (3) ด้านผลการใช้ชุดฝึกอบรม ครูเกิดทักษะในการปฏิบัติงานและมีการประเมินผลในการใช้อย่างหลากหลาย (4) ด้านอุปสรรคในการใช้ชุดฝึกอบรม คือครูยังติดขัดกับรูปแบบและวัฒนธรรมในการทำงานของโรงเรียน ความแตกต่างด้านความคิดเห็นและความเชื่อในการพัฒนาวิชาชีพครูและผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียนใช้เวลานานมาก และ (5) ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อชุดฝึกอบรม ควรมุ่งพัฒนาผู้เรียน และปรับปรุงคุณภาพครู คุณภาพงานอย่างเต็มศักยภาพและสม่ำเสมอ

เบญจวรรณ ศิริพรชัยกุล (2543) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู พบว่าเมื่อครูมีการฝึกปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานและผลของการฝึกส่งผลให้ครูเกิดการเรียนรู้และนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง

ธนิวรรณ สงชู (2544) ได้พัฒนาแบบประเมินตนเองด้านการปฏิบัติตนตามเกณฑ์มาตรฐานระดับคุณภาพ สำหรับครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่าครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีระดับคุณภาพ 4 ซึ่งเป็นระดับคุณภาพสูงสุด ร้อยละ 3.53 คุณภาพระดับ 3 จำนวนร้อยละ 29.55 คุณภาพระดับ 2 จำนวนร้อยละ 47.75 คุณภาพระดับ 1 จำนวนร้อยละ 17.35 และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 1.82

จงดี แซ่ตัน (2544) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ความเหมาะสมของการประเมินตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาในการประเมินผลภายในโรงเรียนความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลภายในใช้เกณฑ์จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ ความตรง ความครบถ้วน ความถูกต้อง ความคงที่ ความทันกาล ความง่ายต่อการปฏิบัติ สำหรับด้านความตรง ความครบถ้วน ความทันกาล ความถูกต้อง และความประหยัด มีความเหมาะสมระดับปานกลาง และน้อย

สุวิมล ว่องวานิช (2544) ได้วิจัยและพัฒนามาตรฐานคุณภาพครู เพื่อสร้างคู่มือการประเมินผลภายในสถานศึกษา พบว่ามาตรฐานครูและผู้บริหารต้องประเมินทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณค่าคะแนน 4 ระดับ โดยระดับที่ 1 ควรปรับปรุง ค่าคะแนนร้อยละ < 70 ระดับที่ 2 ขึ้นต่ำพอยอมรับได้ ค่าคะแนนร้อยละ 70 - 79 ระดับที่ 3 ดี ค่าคะแนนร้อยละ 80 - 89 และระดับที่ 4 ดีมากค่าคะแนนร้อยละ 90 - 100 และเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 ชุด 9 มาตรฐาน 44 ตัวบ่งชี้

กมลมาลย์ ชาวเนื้อดี (2545) ได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเป็นครูมืออาชีพ ระดับประถมศึกษา และเกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเป็นครูมืออาชีพประกอบด้วย 111 ตัวแปร และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับครูมืออาชีพ มี 9 องค์ประกอบ คือ การปฏิบัติตนของครูมืออาชีพ การจัดการเรียนการสอน การเตรียมการสอน ความสัมพันธ์กับผู้อื่น การสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การให้ความรู้แก่นักเรียน การใช้สื่อและเทคโนโลยีประกอบการสอน การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการพัฒนาผู้เรียน ด้านเกณฑ์มาตรฐานวัดความเป็นครูมืออาชีพระดับประถมศึกษาเป็นเกณฑ์ตัดสิน 3 ระดับ คือ ระดับมาก มีค่าคะแนน 0.78 ขึ้นไป ระดับปานกลางมีค่า/คะแนน-0.64 ถึง 0.78 และระดับน้อย มีค่า/คะแนน - 0.64 ลงมา

มนัสวีร์ โนนห้วย (2545) ได้ศึกษาการประเมินตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่ามาตรฐานด้านผู้เรียนมีค่านำหนักมากที่สุด รองลงมาคือด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพบว่าเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูเปรียบเสมือนข้อกำหนดในการจัดระดับคุณภาพครู ที่ผ่านมาก่อนที่จะเกิดการปฏิรูปการศึกษาเกณฑ์มาตรฐานที่เหมาะสมที่สุดคือเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดโดยคุรุสภา จำนวน 11 มาตรฐาน แต่เมื่อเกิดกระแสของการปฏิรูปและเริ่มประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานขึ้นมาเพื่อรองรับการประเมินภายนอกโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมาใช้ประเมินสถานศึกษาโดย สมศ.เพื่อให้เกิดความชัดเจน และความเป็นไปได้ในแนวทางการปฏิบัติ รวมถึงได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของเกณฑ์มาตรฐานนี้อย่างแพร่หลาย

ดังนั้นการที่ผู้วิจัยเลือกเกณฑ์มาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์คุณภาพครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษাত্রาตรึง จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และสภาพปัจจุบันมากที่สุด